

EUROPEAN COMMISSION
HEALTH & CONSUMERS DIRECTORATE-GENERAL
Unit 04 - Veterinary Control Programmes

SANCO/10354/2009

*Programmes for the eradication, control and monitoring of certain
animal diseases and zoonoses*

Monitoring and eradication programme of TSE, BSE and scrapie

Approved* for 2010 by Commission Decision 2009/883/EC

Estonia

* in accordance with Council Decision 2009/470/EC

Application from Estonia for Community financing for program for the eradication, monitoring and control of TSE¹ for year 2010

1. Identification of the programme

Member State: ESTONIA

Disease(s)²: BSE

Year of implementation: 2010

Reference of this document: State Program on Monitoring and Surveillance of Animal Infectious Diseases 2009

Contact (name, phone, fax, e-mail): Dr Ago Pärtel, phone +372 605 17 11, fax +372 621 14 41, e-mail ago@vet.agri.ee

Date sent to the Commission: 30.04.2009

2. Description of the programme

Information on any routine TSE testing programmes in place: in accordance with the Infectious Animal Disease Control Act, the annual volume of TSE testing is laid down by the national infectious animal disease control programme confirmed by the General Director of the Veterinary and Food Board. Instructions for BSE monitoring has been confirmed by the General Director by Directive No. 14 of 20 February 2001 which also includes requirement of removal of SRM from risk animals in slaughterhouse. There have been adopted also degree of General Director of Veterinary and Food Board No.13 from 20.02.2001 of BSE sampling techniques.

From year 1999 to 2000 Estonian Veterinary and Food Laboratory made the examinations to BSE: using classical histological examination method. In accordance with the national infectious animal disease control programme confirmed by the General Director of the Veterinary and Food Board all bovine animals, which died or were slaughtered and had nervous symptoms have been subjected to examination of BSE. Because of high level of rabies in wildlife, there is always advantage possibility of bovine animals, which died or were slaughtered and had nervous symptoms, to be affected by rabies.

From year 2001 the passive surveillance of BSE was changed into active. By abovementioned program, in year 2001, all bovine animals, which died or were slaughtered and had nervous symptoms and bovine animals over 3 years age detected by random sampling, primarily animals sent to emergency slaughter, found sick at normal slaughter and animals that have died in the farm, should be subjected to examination of BSE (including examination after their reproductive life of all bovine animals imported from countries where BSE have occurred after import).

¹ Bovine spongiform encephalopathy (BSE), scrapie and chronic waste disease (CWD)

² One document per disease is used unless all measures of the programme on the target population are used for the control and eradication of different diseases.

Records of the examinations are kept in Veterinary and Food Board, in Veterinary and Food Laboratory and county veterinary centre of the animal under testing.

These records include letter of advice for testing of BSE; and laboratory result and should be available in any time.

Number of bovine animals examined in year 2001 was 886, in 2002 was tested 1150, in 2003 was tested 3983 samples, in 2004 was tested 27 031 and in 2005 was tested 31 109. Number of ovine animals examined in year 2005 was 1251 and 17 caprine animals. Number of bovine animals examined in year 2006 was 33 748 and 2403 ovine and 61 caprine animals. Number of bovine animals examined in year 2007 was 35 316 animals, and 2918 ovine and 55 caprine animals. Number of wild cervids examined for CWD in year 2007 was 29 animals. During 2008 we tested in all 33613 bovine animals, and 745 ovine and 11 caprine animals. Number of wild cervids examined for CWD in year 2008 was 7 animals.

All examinations have given negative result.

BSE has never been neither laboratory nor clinically diagnosed in Estonia.

The monitoring and surveillance in the field of animal health is performed on the basis of the State Programme on Monitoring and Surveillance of Animal Infectious Diseases. This is an annual programme adopted with the decree of Director General of VTB on the basis of Animal Infectious Disease Control Act.

State Programme on Monitoring and Surveillance of Animal Infectious Diseases 2009

State Programme
2009.pdf

By State programme on Monitoring and Surveillance of Animal Infectious Diseases all the bovine animals over 24 months of age, which are fallen, emergency slaughtered (including the emergency slaughtered but not subjected for human consumption) or slaughtered with clinical signs shall be tested to BSE. All healthy bovine animals over 24 months of age which have been traumatized or which are fallen during transportation to the slaughterhouse or into slaughterhouse shall be tested to BSE.

All the bovine animals over 30 months of age which are slaughtered for human consumption shall be tested to BSE.

Before 2008 by State programme on Monitoring and Surveillance of Animal Infectious Diseases all ovine and caprine animals over 18 months of age or which had more than two permanent incisors erupted through the gum and which had been slaughtered for human consumption were tested to scrapie.

Since 2008 by State programme on Monitoring and Surveillance of Animal Infectious Diseases all ovine and caprine animals over 18 months of age or which have more than two permanent incisors erupted through the gum and which are fallen or which have been not slaughtered for human consumption shall be tested to scrapie. All healthy ovine and caprine animals over 18 months of age which have been traumatized or which are fallen during transportation to the slaughterhouse or into slaughterhouse shall be tested to scrapie.

PrP gene genotyping is compulsory to all rams intended to use for breeding. There have been no cases of scrapie in sheep and goats of Estonia. There has been no cases of TSE in other animals registered in Estonia.

3. Description of the epidemiological situation of the disease

By Regulation of Minister of Agriculture No 34 from 23.11.1999 "The list of infectious animal diseases, which are subjected to notification or registration" BSE and scrapie are notifiable diseases.

There have been no cases of BSE in bovine animals and scrapie in sheep and goats of Estonia. There has been no cases of TSE in other animals registered in Estonia.

4. Measures included in the programme

4.1. Designation of the central authority in charge of supervising and coordinating the departments responsible for implementing the programme:

The Veterinary and Food Board, a governmental agency carrying out its tasks under the government of the Ministry of Agriculture, functions as a supervising body and sees to that the requirements stipulated by the legislation that governs veterinary, food safety, market regulation, animal welfare and farm animal breeding are followed and executes supervision over fulfilment of these requirements and applies enforcement by state pursuant to the procedures and in the amount prescribed by law. In addition to the mentioned acts, VFB adheres in its professional activities the Trade, Import And Export of Animals and Animal Products Act, the Import and Export Veterinary Control Act, the Animal Protection Act, the Farm Animals Breeding Act, the Organic Farming Act, the Medicinal Products Act, the Common Agricultural Policy Implementation Act, the Feeding Stuffs Act and other legislation laid down pursuant to these acts.

The broader objective of VFB is to ensure the consumers the production of safe, healthy and quality raw materials for food and food, to prevent and eradicate infectious animal diseases, to protect people from diseases common to both people and animals and diseases that are spread by animals, but at the same time to protect animals from human activity or inactivity endangering their health and welfare, to ensure productivity of farm animals and increase their genetic value, and to preserve genetic pool and profitability of keeping animals.

The tasks of the Veterinary and Food Board are to:

- plan and organise the prevention and control of infectious animal diseases;
- protect humans from diseases common to both people and animals;
- protect animals from factors endangering their welfare and demand that the animals are kept and treated as appropriate;
- grant approval to enterprises involved in handling foodstuffs and persons who determine the quality classes of carcasses;
- check the safety of raw material for food and food when raw material for food and food are produced, during their preliminary processing, processing, transportation and wholesale;
- execute supervision over organic processing of raw material for food and food;
- organise laboratory analysis in order to diagnose infectious animal diseases and assess the properties of food, feedingsstuffs, hay, straw, medicated feedingsstuffs and drinking water;
- protect the environment from harmful factors that are the result of keeping animals or infectious animal diseases;
- issue activity licences for the provision of veterinary services;
- control the use of medicinal products and medicated feedingsstuffs by veterinarians and animal-keepers manufacturing animal products;
- check animals, raw material for food and food, including checks of products of animal origin and agricultural products carrying markings that refer to organic farming, upon their importation to the Republic of Estonia;
- arrange the grant of approval to persons involved in animal breeding;
- execute supervision over animal breeding;

- organise preservation of genetic resources of farm animals;
 - organise control procedures necessary for the implementation market regulation measures on milk and meat market.
- In performing its tasks, VFB uses the services of the Veterinary and Food Laboratory, laboratories authorised in accordance with the Veterinary Activities Organisation Act, laboratories that hold an activity licence for a veterinary laboratory and laboratories authorised in accordance with the Food Act.

The organisation of the Veterinary and Food Board consists of the Central Office and 15 local offices – Veterinary Centres in the counties. When the main objective of the Central Office is to coordinate supervision, the local offices carry out supervision.

The Central Office of the Veterinary and Food Board consists of five departments:

- the Animal Health and Welfare Department consists of the Animal Health Office and the Animal Welfare Office.
- the Food Department consists of the Office for Food of Non-Animal Origin and the Office for Food of Animal Origin.
- the Animal Breeding and Market Regulation Control Department consists of the Office of Animal Breeding Control, the Office of Genetic Resources and the Market Regulation Control Office.
- the Trade, Import and Export Department consists of the Surveillance and Control Office and three Border Inspection Posts, the Veterinary and Food Control Offices of Luhamaa, Narva, BIP of Muuga and Paldiski Port.
- the General Department consists of the Accounting Office, the Budgeting Office, the Personnel Office, the Administrative Office, and the Public Relations and IT Office.

VFB employs currently 346 people, 111 work in the Central Office and 235 in the counties Veterinary Centres.

In addition to the above-mentioned employees, 157 authorised veterinarians hold an activity licence and they have been granted the authority to check the state of the objects that are within the competence of VFB pursuant to the Veterinary Activities Organisation Act.

The Veterinary and Food Board is managed by the Director General Ago Pärtel.

The structural units of Animal Health and Welfare and Feedingsstuffs Department are the Animal Health Office, the Animal Welfare Office and the Feedingsstuffs Office.

The Animal Health Office organises infectious animal diseases control and applies measures for the protection of people from diseases common to both humans and animals and diseases that are spread by animals; executes supervision over the identification and registration of animals and conducts veterinary controls of movements of animals in the state; deals with the protection of the environment from harmful factors related to animal-keeping and animal diseases; controls the use of medicines and medicated feedingsstuffs by veterinarians and animal-keepers producing animal products; arranges the work of the state veterinary service and coordinates and executes supervision over veterinary aid, treatment and prevention; grants approval to and organises registration of buildings and facilities where animals are kept; advises on building design documentation; participates in the preparation and carrying out of state and international projects on animal health.

In executing its tasks:

- the Animal Health Office advises and carries out training courses for the supervisory officials of local offices (Veterinary Centres in the counties) and authorised veterinarians;

- coordinates and examines their work;
- issues precepts and decisions for correction of deficiencies;
- communicates with the officials of foreign countries, other authorities, ministries, public organisations (OIE, the European Commission, WHO, etc).

There is an animal health specialist in every county, who is responsible for solving the problems of this particular field. All personnel working in animal health and welfare field are veterinarians.

4.2. Description and delimitation of the geographical and administrative areas in which the programme is to be applied:

Programme is to applied to all Estonian territory.

4.3. System in place for the registration of holdings:

№88_Registration_0
#buildings.doc

4.4. System in place for the identification of animals:

No77_identification.c
oc

C:\Documents and
Settings\maanja\My I

4.5. Measures in place as regards the notification of the disease:

"No334
Amendment_No48_tr

4.6. Monitoring

4.6.1. Monitoring in Bovine Animals

	Estimated Number of tests
Animals referred to in Annex III, Chapter A, Part 1, points 2.1, 3 and 4 of Regulation (EC) No 999/2001 of the European Parliament and of the Council ¹	8000
Animals referred to in Annex III, Chapter A, Part 1, point 2.2 of Regulation (EC) No 999/2001	28000
Others (specify)	

4.6.2. *Monitoring in Ovine animals*

	Estimated Number of tests
Ovine animals referred to in Annex III, Chapter A, Part II, point 2 of Regulation (EC) No 999/2001	0
Ovine animals referred to in Annex III, Chapter A, Part II, point 3 of Regulation (EC) No 999/2001	730
Ovine animals referred to in Annex III, Chapter A, Part II, point 5 of Regulation (EC) No 999/2001	0
Ovine animals referred to in Annex VII, Chapter A, point 3.4(d) of Regulation (EC) No 999/2001	0
Ovine animals referred to in Annex VII, Chapter A, point 5(b)(ii) of Regulation (EC) No 999/2001	0
Others (specify other animal species referred to in Annex III, Chapter A, Part III of Regulation (EC) No 999/2001	0

4.6.3. Monitoring in Caprine animals

	Estimated Number of tests
Caprine animals referred to in Annex III, Chapter A, Part II, point 2 of Regulation (EC) No 999/2001	0
Caprine animals referred to in Annex III, Chapter A, Part II, point 3 of Regulation (EC) No 999/2001	30
Caprine animals referred to in Annex III, Chapter A, Part II, point 5 of Regulation (EC) No 999/2001	0
Caprine animals referred to in Annex VII, Chapter A, point 3.3(c) of Regulation (EC) No 999/2001	0
Caprine animals referred to in Annex VII, Chapter A, point 5(b)(ii) of Regulation (EC) No 999/2001	0
Others (specify) CWD (Chronic Waste Disease)	20

4.6.4. Discriminatory tests

	Estimated number of tests
Primary molecular testing referred to in Annex X, Chapter C, point 3.2(e)(i) of Regulation (EC) No 999/2001	10

4.6.5. Genotyping of positive and randomly selected animals

	Estimated number of tests
Animals referred to in Annex III, Chapter A, Part II, point 8.1 of Regulation (EC) No 999/2001	10
Animals referred to in Annex III, Chapter A, Part II, point 8.2 of Regulation (EC) No 999/2001	100

4.7. Eradication

4.7.1. Measures following confirmation of a BSE case: according to the Contingency plan for control of TSF

4.7.1.1. Description:

4.7.1.2. Summary table

	Estimated number
Animals to be killed under the requirements of Annex VII, Chapter A, point 2.1 of Regulation (EC) No 999/2001:	500

4.7.2. Measures following confirmation of a Scrapie case: according to the Contingency plan for control of TSE

"TSE TÖRJE
SITUATSIONPLAAN

4.7.2.1. Description:

"TSE tõrje
situatsiooniplaan lisac

4.7.2.2. Summary table

	Estimated number
Animals to be killed under the requirements of Annex VII, Chapter A, point 2.3 of Regulation (EC) No 999/2001:	300
Animals to be genotyped under the requirements of Annex VII, Chapter A, point 2.3 of Regulation (EC) No 999/2001:	100

4.7.3. Breeding programme for resistance to TSEs in sheep

The breeding programme to select for resistance to TSEs has been introduced in Estonia since 2005. The breeding programme concentrates on flocks of high genetic merit. There are two sheep breeds forming significant populations – Estonian Whitehead and Estonian Blackhead. Currently there are 5686 breeding sheep in Estonia, 2627 and 3059 from Estonian Whitehead and Estonian Blackhead breeds, respectively. Artificial insemination of ewes is not applied in Estonia.

Genotyping is carried out in the Laboratory of Genetics, Institute of Veterinary Medicine and Animal Sciences of Estonian University of Life Sciences. The laboratory has passed Quality Assessments organised yearly by the Veterinary Laboratories Agency since 2006.

4.7.3.1. General description¹:

The aim of the breeding programme is to increase the frequency of the ARK allele within the sheep flock and reduce the prevalence of alleles, being shown to contribute to susceptibility to T.S.s. After April 1st 2005 it is compulsory for all flocks of high genetic merit to participate in the breeding programme.

The PrP genotyping is compulsory to all rams intended to use for breeding. According to breeding programme it is allowed to use rams belonging to risk groups NSP1 to NSP2 and ewes belonging to risk groups NSP1 to NSP3 for breeding.

The rams carrying the VRQ allele have to be compulsory slaughtered or castrated within six month following the determination of their genotype and are not allowed to leave the holding except for slaughter. The same is applied for the female animals/ewes carrying the VRQ allele.

A database has been established containing the following information:

- a) the identity, breed and number of animals in all flocks participating at the breeding programme;
- b) identified individual animals sampled under the breeding programme. Plastic ear tags, containing a non-recurrent number in the Republic of Estonia, identify farm animals. All sheep are marked with the plastic ear tag in the right ear only. The number on the ear tag is the register number of the animal, remaining the same throughout animal's lifetime.
- c) the result of the genotyping test is linked to an individual animal.

The sampling of sheep is carried out by licensed veterinarians only. A system for the identification of samples, the processing of samples and the delivery of genotyping results has been elaborated.

¹ Description of the programme according to the minimum requirements set out in Annex VI, Chapter B of Regulation (EC) No 999/2001.

4.7.3.2. Summary table

	Estimated number
Fwes to be genotyped under the framework of a breeding programme referred to in Article 6a of Regulation (EC) No 999/2001	0
Ramis to be genotyped under the framework of a breeding programme referred to in Article 6a of Regulation (EC) No 999/2001	250

5.

Costs

5.1. Detailed analysis of the costs:

5.2. Summary of the costs

Costs related to	Specification	Number of units	Unitary cost in EUR	Total amount in EUR	Community funding requested (yes/no)	
1.	BSIF testing ¹					
1.1.	Rapid tests	Test : BioRad TestEi rapid test	36000	14,9	536400	yes
	Test:					
	Test:					
	Test:					
2.	Serologic testing ²					
2.1.	Rapid tests	Test : BioRad TestEi rapid test	800	14,9	11920	yes
	Test:					
	Test:					
3.	Discriminatory testing ³					
3.1.	Primary molecular tests	Test: Probes Western Blot test	10	*		yes
	Test:					

¹ As referred to in point 4.6.1.

² As referred to in points 4.8.2 and 4.G.3.

³ As referred to in point 4.8.4.

4. Genotyping		Method: DNA sequencing	210	41,65	8746,5	yes
4.1.	Determination of genotype of animals in the framework of the monitoring and eradication measures laid down by Regulation (EC) No 999/2001 ⁴					
4.2.	Determination of genotype of animals in the framework of a breeding programme ⁵	Method: DNA sequencing	250	41,65	10412,5	yes
5. Compulsory Slaughter						
5.1.	Compensation for bovine animals to be killed/slaughtered under the requirements of Annex VII, Chapter A, point 2.1 of Regulation (EC) No 999/2001	"tauditkahju huvitamise kord.doc"	500	390**	195000	yes
5.2.	Compensation for ovine and caprine animals to be killed/slaughtered under the requirements of Annex VII, Chapter A, point 2.3 of Regulation (EC) No 999/2001	"tauditkahju huvitamise kord.doc"	300	45**	13500	yes
TOTAL					775879	yes

* Discriminatory tests will order in case of need from Veterinary Laboratories Agency (unfortunately the test price was not available on the VLA price list)

** The unitary cost is calculated accordance to the Agricultural Ministry Regulation nr 18, 01. March 2001 " Rules of the agricultural animals value calculation and epidemic damage compensate conditions and the system."

⁴ As referred to in points 4.6.5 and 4.7.2.2.

⁵ As referred to in point 4.7.3.2.

VETERINAAR- JA TOIDUAMET
PEADIREKTOR

KÄSKKIRI

TALLINN

27. veebruaril 2009 nr 143

**2009. aasta riikliku loomatauditõrje
programmi kinnitamine**

Loomatauditõrje seaduse paragrahvi 43¹ lõike 2 ning Veterinaar- ja Toiduameti põhimääruse § 8 lõike 2 alusel:

1. Kinnitan:

1.1 Riikliku loomatauditõrje programmi 2009. aastal (lisatud)

2. Kehtestan programmi täitmiseks järgneva korra:

- 2.1 Loomatervishoiu, loomakaitse ja söötade osakonnal koostada riikliku loomatauditõrje koondprogrammi alusel loomatauditõrje programmid maakondade veterinaar keskustele ning edastada need e-maili teel;
- 2.2 Täiendavad uuringud tuleb eelnevalt kooskõlastada Veterinaar- ja Toiduametiga;
- 2.3 Plaanilised proovid võetakse ja saadetakse laboratooriumi ajavahemikus 10. jaanuar 2009 kuni 30. november 2009 (välja arvatud tapale saadetavate lindude uuringud salmonellooside suhtes);
- 2.4 Iga kord enne proovi(de) saatmist mikrobioloogiliseks või virooloogiliseks uurimiseks teavitab proovi võtja sellest Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi vähemalt üks tööpäev ette;
- 2.5 Proovide saatja vormistab ja saadab koos proovidega Veterinaar- ja Toidulaboratooriumile tema poolt allkirjastatud proovide kaaskirja. Proovide kaaskiri vormistatakse loetavalt Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi või Veterinaar- ja Toiduameti ametlikul kaaskirja blanketil;
- 2.6 Proovid peavad olema identifitseeritavad ja seostatavad kaaskirjal oleva tähistusega;
- 2.7 Proovide saatmisel laboratooriumisse koondproovidenä ei tohi ühte koondproovi koondada erinevate lautade ja majapidamiste proove. Kaaskirjal peab olema eristatavad laut (tootmisüksus) ja majand (majapidamine), kust proovid pärinevad;
- 2.8 Proovid pakendatakse lekkekindlasse pakendisse ning saadetakse laboratooriumisse viisil, et oleks tagatud proovide säilimiseks vajalik temperatuur.

Ago Pärtel
Peadirektor

Teadmiseks: Maakondade veterinaar keskused; Veterinaar- ja Toidulaboratoorium

RIIKLIK LOOMATAUDITÕRJE PROGRAMM 2009 AASTAL

I Diagnostilised uurimised

1. VEISED

1.1 Veiste tuberkuloosi uurimise skeem:

1.1.1 Uurimisele kuuluvad üle 6 nädala vanused veised (v. a. nuumpullid eraldi asuvates epidemioloogilistes üksustes, keda ei kasutata aretuses ning kes viiakse peale üleskasvatamist tapale)

1.1.2. Uuritakse intervalliga, mis ei ületa 12 kuud eelmisest uuringust.

1.1.3. Uurimise skeem peab tagama, et kokkuvõttes on tuberkulüüritud 50% punktis 1.1.1 toodud veistest ning 50 % karjadest.

1.1.4 Karjad, mida 2009 a. uuringute raames ei hõlmata, kuuluvad tuberkulüüritamisele 2010 aastal. (uurimiste arv: 113875)

1.1.5. Tuberkulüüritamisele reageerinud veiste hulgast tehakse bakterioloogiline külv lümfisõlmedest tekitaja määramiseks (uurimiste arv riigis kokku on 30*).

1.2 Veiste brutselloos

1.2.1 Uuritakse bakterioloogiliselt aborteerunud looteid. (uurimiste arv riigis kokku on 30*)

1.2.2 Kõik üle 12 kuu vanused veised uuritakse seroloogiliselt (v.a. nuumpullid eraldi asuvates epidemioloogilistes üksustes, keda ei kasutata aretuses ning kes viiakse peale üleskasvatamist tapale). intervalliga, mis ei ületa 12 kuud eelmisest uuringust Lehmade uurimine viiakse läbi seroloogiliselt (ELISA) leukoosi uurimiseks saadetud piimaproovidest (uurimiste arv: 103985), ülejäänud veiseid uuritakse seroloogiliselt vereproovidest (ELISA) (uurimiste arv: 47100)

1.2.3 Kunstliku Seemenduse Keskuse (KSK) pullid uuritakse seroloogiliselt vereproovidest (ELISA) (uurimiste arv: on arvestatud vereproovide koondarvus)

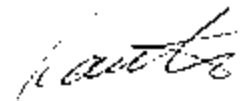
1.3 Veiste enzootiline leukoos

1.3.1 Kõik üle 24 kuu vanused veised uuritakse seroloogiliselt intervalliga, mis ei ületa 12 kuud eelmisest uuringust Lüksilehmad uuritakse seroloogiliselt piimaproovidest (ELISA) (uurimiste arv: 103985), ülejäänud veiseid uuritakse seroloogiliselt vereproovidest (ELISA) (uurimiste arv: 25350)

1.3.2 KSK pullid uuritakse seroloogiliselt vereproovidest (ELISA) (uurimiste arv: on arvestatud vereproovide koondarvus)

1.4 Leptospiroos

KSK pullid uuritakse seroloogiliselt vereproovidest (mikroaglutinatsiooni reaktsiooniga (MAT) kaks kord aastas (uurimiste arv: 400)

1.5 Trihhomoonos

KSK pullide spermat uuritakse üks korda aastas (mikrobioloogiline külv spermast tekitaja määramiseks) (uurimiste arv: 200)

1.6 Veiste kampülobakterioos

KSK pullide spermat uuritakse üks korda aastas (mikrobioloogiline külv spermast tekitaja määramiseks) (uurimiste arv: 200)

1.7 Veiste viirusdiarröa

KSK pullid uuritakse seroloogiliselt vereproovidest üks kord aastas. (viiruse isoleerimine rakukultuuris (mikroperoksüdaas test) seerumist või viiruse antigeeni määramine leukotsüütides, Ag-ELISA (täisveri stabilisaatoriga klaasides) (uurimiste arv: 200)

1.8 Veiste nakkav rinotraheiid

KSK pullide vereseerumi seroloogiline uuring (ELISA) üks kord aastas (uurimiste arv: 200)

1.9 Veiste paratuberkuloos

1.9.1 KSK pullid uuritakse seroloogiliselt (ELISA) üks kord aastas. (uurimiste arv: 200)

1.9.2 Kogutakse kudede proove ja koproproove bakterioloogilise külvi tegemiseks tekitaja määramiseks (diagnoosi täpsustamiseks) (uurimiste arv: 10*)

1.10 Veiste spongiformne entsefalopaatia

1.10.1 Aju proteaas-resistentse proteiini (PrP^{Res}) määramiseks uuritakse:

- a) kõigi üle 24 kuu vanuste lõpnud või hädatapetud s.h. hädatapetud, kuid mitte inimtoiduma tarbimiseks mõeldud või haigena tapetud veiste piklikaju proovid (Bio-Rad TeSeE) Samuti kõik üle 24 kuu vanuseid terveid transpordil tapamajja või tapamajas trauma saanud või hukkunud veiseid.
- b) kõigi inimtoiduks tapetud üle 30 kuu vanuste veiste piklikaju proovid (Bio-Rad TeSeE) (punktides a ja b toodud uurimiste arv riigis kokku: 36000)

1.10.2 Järelevalveametniku poolt looma kliiniliste tunnuste alusel BSE kahtlaseks tunnistatud veise aju uuritakse histopatoloogilise (uurimiste arv 20*) ja immuunohistokeemilise meetoditega (uurimiste arv: 20*)

1.11 Salmonelloosid

Kogutakse koproproove bakterioloogiliseks külviks tekitaja määramiseks vastavalt Põllumajandusministri 29. märtsi 2007. a määruses nr 46 "Salmonellooside tõrje eeskiri" sätestatule

(proovide arv: 1540)

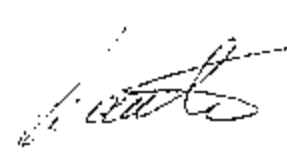
1.12 Veretoksiline E.coli O157

1.12.1 Kogutakse koproproove bakterioloogiliseks külviks tekitaja määramiseks piima tootvatest loomakasvatustevõtetest, kus on üle 100 lehma, igast ettevõttest 4 proovi (proovide arv: 252)

1.12.2 Bakterioloogilise uuringu positiivsed tüved uuritakse PCR meetodiga (uurimiste arv: 5*)

1.13 Bluetongue

1.13.1 Seireprogrammi koostamisel tuleb juhinduda 7 novembri 2008 Komisjoni määruse 1108/2008 suunistest (uurimiste arv: 2000)

2. SEAD

2.1 Sigade tuberkuloos

Aretus- ja tõufarmide põhikarja sigu uuritakse allergiliselt vastavalt tabelis toodud skeemile (uurimiste arv: 2333)

Emiste arv üksuses	Uuritavate loomade arv
1 - 30	kõik
31 -40	31
41-60	38
61 - 80	42
81 - 100	45
101 -150	50
151 - 200	51
201 - 250	52

Antud skeemi kohaselt tuberkuliniseerides on 5%ne haiguse levimus karjas avastatav 95%se tõenäosusega.

2.1.1 KSK ja paarituses kasutatavad kuldid uuritakse allergiliselt üks kord aastas (uurimiste arv: lisatud sigade tbc üldarvule)

2.1.2 Tuberkuliinile reageerinud sigade hulgast tehakse bakterioloogiline külv lümfisõlmedest tekitaja määramiseks (uurimiste arv: 20*)

2.2 Brutselloos, leptospiroos, sigade klassikaline katk, sigade vesikulaarhaigus, Aujeszky haigus, viirus-(transmissivne) gastroenteriit, reproduktiiv- respiratoorne sündroom (PRRS), nakkav atroofiline riniit

2.2.1 Aretus- ja tõufarmide põhikarja sigu uuritakse seroloogiliselt, kogudes proove vastavalt tabelis toodud skeemile (uurimiste arv: 938)

Emiste arv üksuses	Uuritavate loomade arv
10-14	7
15-20	10
21-30	11
31-60	12
61-100	13
100 ja rohkem	14

Antud skeemi kohaselt uurides on haiguse 20%ne levimus karjas avastatav 95%se tõenäosusega.

2.2.2 KSK ja paarituses kasutatavad kuldid uuritakse seroloogiliselt üks kord aastas (uurimiste arv: lisatud sigade üldarvule)

2.3 Sigade katk

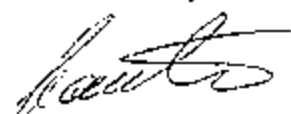
Lisaks punktis 2.2 toodud uuringutele testitakse seroloogiliselt (ELISA) sigade klassikalise katku suhtes 2% kütitud metssigadest (uurimiste arv: 108)

2.4 Sigade mükoplasmoos

Aretus- ja tõufarmide, kus ei vaksineerita sigu mükoplasmoosi vastu, põhikarja sigu uuritakse seroloogiliselt (ELISA) (uurimiste arv: 129)

2.5 Salmonelloosid

Kogutakse koproproove bakterioloogiliseks külviks tekitaja määramiseks vastavalt Põllumajandusministri 29. märtsi 2007. a määruses nr 46 "Salmonellooside tõrje eeskiri" sätestatule (uurimiste arv: 880)

3. LAMBAD; KITSED

3.1 Nakkuslik epideemiit

Aretus- ja tõufarmide põhikarja jäärad uuritakse seroloogiliselt üks kord aastas (KSR) (uurimiste arv: 135).

3.2. Brutselloos

3.2.1 Aretus- ja tõufarmide põhikarja lambaid ja kitsi uuritakse seroloogiliselt vastavalt tabelis toodud skeemile

Sama skeemi alusel uuritakse ka lüpsikarjade lambaid ja kitsi (uurimiste arv: 2169)

Lammaste ja kitsede arv	Uuritavate loomade arv
1 - 30	kõik
31 - 40	31
41-60	38
61 - 80	42
81 - 100	45
101 -150	50
151 - 200	51
201 - 250	52
251 - 300	54
301 - 400	55
401 - 500	56

Antud tabeli kohaselt uurides on 5%ne haiguse levimus karjas avastatav 95%se tõenäosusega

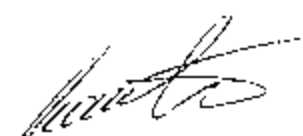
3.3 Skreipi

3.3.1 Aju proteaas-resistentse proteiini (PrP^{Res}) määramiseks uuritakse:

kõikide üle 18 kuu vanuste (või neil peab olema enam kui kaks igemest väljunud jäävlõikhammast) lõpnud või mitteinimtoiduks tapetud lammaste ja kitsede piklikaju, samuti üle 18 kuu vanuste tervete transpordil tapamajja või tapamajas trauma saanud või hukkunud lammaste ja kitsede piklikaju Bio-Rad TeSeE rapid testiga. (uurimiste arv : 800)

3.3.2 Järelevalveametniku poolt looma kliiniliste tunnuste alusel skreipi kahtlaseks tunnistatud looma aju uuritakse histopatoloogilise (uurimiste arv 10*) ja immuunohistokeemilise meetoditega (uurimiste arv: 10*)

3.3.3 PrP geeni genotüüpide määramiseks võetakse vereproovid (täisveri!) lammaste aretuskarjast (s.o jõudluskontrolli alusest karjast) kõikidelt aretuseks kavandatavatel jääradel enne paaritushooaja algust. Uurimisele kuuluvate loomade nimekirjad koostab ElaS. Uurimisi teostab EMÜ veterinaarmeditsiini ja loomakasvatuse instituudi geneetikalaboratoorium. (uurimiste arv: 250*)

4. LINNUD

4.1 Tuberkuloos

- 4.1.1 Aretuskanalates uuritakse allergiliselt 10% üle kahe aasta vanustest sugulindudest aasta jooksul
- 4.1.2 5.1.2 Tuberkuliinile reageerinud lindude hulgast tehakse bakterioloogiline külv muutustega siseorganitest tekitaja määramiseks (uurimiste arv: 10*)

4.2 Lindude salmonelloosid

- 4.2.1 Kogutakse kopro-, kloagitampooni või soki proove bakterioloogiliseks külviks tekitaja määramiseks vastavalt põllumajandusministri 29. märtsi 2007. a määruses nr 46 "Salmonellooside tõrje eeskiri" sätestatule (uurimiste arv: 2169)
- 4.2.2 Pulloroosile uuritakse 10 % sugukarja lindudest veretilgaaglutinatsiooni meetodil (uurimiste arv: 1200)

4.3. Lindude gripp

- 4.3.1 Teostatakse seroloogiline uuring (ELISA). Seireprogrammi koostamisel tuleb juhinduda 13. aprilli 2007. a Komisjoni Otsuses 2004/450 sätestatud suunistest (uurimiste arv: ELISA- 787; HAI- 70*)
- 4.3.2 Kütitud või püütud metslindudelt kogutakse kloaagi –tampooniproove virooloogiliseks uurimiseks (eelistatavalt sügisesel rändeperioodil, 70% proovidest veelindudelt, 20% kaldalindudelt 10% muudelt metslindudelt.) Ühe liigi ulatuses võib kokku koguda koondproovi kuni viielt linnult. (uurimiste arv: 143)
- 4.3.3 Kogutakse organproove viiruse isoleerimiseks kanaembrüotes (uurimiste arv: 50*)

5. KALAD

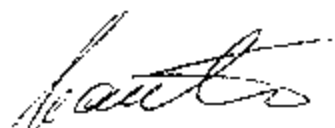
5.1 Lõhilaste infektsioosne aneemia (ISA) Viiruse isoleerimine (9 koondproovi)

5.2 Viiruslik hemorraagiline septitseemia (VHS) ja kalade vereloomeorganite infektsioosne nekroos (IHN) Viiruse isoleerimine (135 koondproovi)

5.3 Karpkala herpesviirus Viiruse isoleerimine (10 koondproovi)

II Loomakasvatustevõtte kontroll

1. Karjad, kus tegeletakse piima tootmisega, kontrollitakse üks kord aastas. Muud karjad üks kord kolme aasta jooksul.

III Söödade uurimine

1. Salmonella spp

Kogutakse söödaproove bakterioloogiliseks külviks ja tekitaja määramiseks:

- a) söötade valdkonna spetsialistide poolt (analüüside arv: 65)
- b) volitatud veterinaararstide poolt (proovide arv: 115)

2. Loomne proteiin

2.1 Vastavalt VTA koostatud riskianalüüsile kogutakse pisteliselt proove uurimiseks loomse proteiini sisalduse sultes:

- 2.1.2 Söötade valdkonna spetsialistide poolt (analüüside arv: 60)
- 2.1.3 Volitatud veterinaararstide poolt (proovide arv: 150)

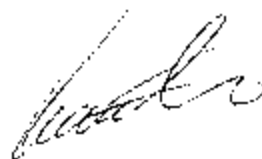
IV Vaktsineerimised

1. Marutaud

1.1. Profülaktiliselt kõik koerad ja kassid vastavalt põllumajandusministri 20. novembri 2000. a määruses nr 67 "Marutaudi tõrje eeskiri" sätestatule.

1.2. Põllumajanduslooma(de) kohustuslik vaktsineerimine ohustatud loomakasvatustevõttes (ehitises) juhul, kui mõni loom antud ehitises on olnud otseses kontaktis marutaudi haige või marutaudikahtlase loomaga.

*Uurimised tuleb eelnevalt kooskõlastada VTA ja VTL-ga

List of Livestock Buildings and Constructions and of Areas enclosed for the Keeping of Animals Subject to Registration and in Some Cases to Approval and Procedure for the Registration and Approval Thereof¹

Regulation No. 88 of the Minister of Agriculture of 18 December 2002

This Regulation is established pursuant to subsection 7(2) of the Infectious Animal Disease Control Act (RT I 1999, 57, 598; 2002, 13, 80; 61, 375; 63, 387; 96, 566) and to clause 1 of Regulation No 161 of the Government of the Republic of 8 May 2001 "Grant of Authorisation for Establishment of Legislation Arising from the Infectious animal Disease Control Act and from the Animal Protection Act".

Chapter 1

LIVESTOCK BUILDINGS AND CONSTRUCTIONS AND AREAS ENCLOSED FOR THE KEEPING OF ANIMALS SUBJECT TO REGISTRATION AND APPROVAL

§ 1. List of livestock buildings and constructions and of areas enclosed for the keeping of animals subject to registration

Pursuant to subsection 7(1) of the Infectious Animal Disease Control Act the following livestock buildings and constructions and areas enclosed for the keeping of animals (hereinafter *buildings*) shall be subject to registration in the Register of Farm Animals:

- 1) where farm animals, including farmed game animals are kept;
- 2) where semen of farm animals is collected and stored;
- 3) where the keeping and breeding of farmed poultry for the purpose of trading and the production of hatching eggs and day-old chicks is performed;
- 4) where farm animals originating from different herds are kept temporarily before conveyance;
- 5) where farm animals are put under prophylactic quarantine;
- 6) where fish farming is carried out for the purpose of trading live fish and breeding material and for the purpose of restocking other water bodies;
- 7) where bees are kept for the purpose of trading bees and bee-keeping products;
- 8) where fur animals are kept for the purpose of trading;
- 9) where farm animals, including farmed game animals, are kept permanently for exhibition for the purpose of preserving an animal species or conducting scientific research, also for the purpose of breeding animals used in scientific research.

§ 2. List of buildings subject to approval

The following buildings shall be subject to approval:

- 1) where semen of farm animals is collected and stored;
- 2) where farmed poultry breeding and production of hatching eggs and day-old chicks for trading purposes is performed;
- 3) where farm animals originating from different herds are kept temporarily before conveyance;
- 4) where farm animals, with the exception of day-old chicks, are put under prophylactic quarantine.

Chapter 2

REGISTRATION OF BUILDINGS

§ 3. Registration of buildings

- (1) Buildings subject to registration shall be registered in the Register of Farm Animals, by the Estonian Agricultural Registers and Information Board being an authorised processor.
- (2) A person with the intention to use a building subject to registration shall submit a written application to the authorised processor through an official authorised to receive applications in the region where the building is located (hereinafter *authorised official*).
- (3) The application shall contain the following data:
 - 1) name and personal identification code or registry code of the applicant;
 - 2) residence or location and address of the applicant;

- 3) telecommunication numbers (telephone, fax, e-mail) of the applicant;
- 4) location and address of the building for which the application for registration is submitted;
- 5) name and telecommunication numbers of the person responsible for the operation of activities in the building for which the application for registration is submitted, or name and telecommunication numbers of the manager of the enterprise;
- 6) field of operation in the building, also including the animal species.
- (4) In the case where the application is submitted by the representative of the applicant, the data listed in clauses 1-3 of subsection 3 shall also be provided for the representative.
- (5) The geographic location of the building shall be determined by the applicant together with the authorised official upon submission of the application. Following this, the authorised official shall enter the geographic location in the application.
- (6) An entry as regards the registration of the building shall be made in the Register of Farm Animals in the section concerning the movement of farm animals. The entry shall be made in accordance with the procedure established in the statutes of the Registry of Farm Animals.
- (7) Upon registration the building is given a registration number.
- (8) A notification concerning the registration of the building shall be forwarded to the applicant by the authorised processor within 10 working days as of the date the entry was made.
- (9) The building is considered to be registered as of the date of entry in the Register of Farm Animals.
- (10) In the case where the person using the registered building intends to change the field of activity provided for in clause 6 of subsection 3, the authorised processor shall be informed of this in advance. The authorised processor shall also be informed in the case where, for three years, he has not used the registered building for the purpose referred to in section 1.

Chapter 3 PROCEDURE FOR THE APPROVAL OF BUILDINGS

§ 4. Application to be submitted for the approval of buildings

- (1) A person with the intention to use a building subject to approval shall submit a written application to the local office of the Veterinary and Food Board for the approval of the building. The building shall have been registered before the application for approval is submitted.
- (2) The application shall contain the following data:
 - 1) name and personal identification code or registry code of the applicant;
 - 2) residence or location and address of the applicant;
 - 3) telecommunication numbers (telephone, fax, e-mail) of the applicant;
 - 4) location and address and registration number of the building for which the application for approval is submitted;
 - 5) name and telecommunication numbers of the person responsible for the operation of activities in the building for which the application for approval is submitted, or name and telecommunication numbers of the manager of the enterprise;
 - 6) field of operation in the building, also including the animal species.
- (3) In the case where the application is submitted by the representative of the applicant, the data listed in clauses 1-3 of subsection 2 shall also be provided for the representative.

§ 5. Supplementary data and documentation to the application

- (1) The following data and documentation shall be supplemented to the application referred to in subsection 4(2):
 - 1) a certificate issued by the Tax Board or by the local office of the Tax Board confirming the registration of a sole proprietor, who is not registered in Commercial Register, in the Register of Taxable Persons;
 - 2) a copy of the permit for use in the case of a used building issued by local municipality pursuant to Planning and Building Act (RT I 1995. 59, 1006; 1996. 36, 738; 49, 953; 1999. 27, 380; 29, 398, 399; 95, 843; 2000. 54, 348; 2001. 42, 234; 50, 283; 65, 377) or pursuant to Building Act (RT I 2002. 47, 297);
 - 3) a location plan of the structure together with a plan of the external water and sewerage system;

- 4) the general layout of rooms together with a plan describing the location of equipment and that of the internal water and sewerage system;
- 5) information concerning the finishing materials used;
- 6) a cleaning and disinfecting plan containing information on measures to be applied for the cleaning and disinfecting of vehicles, equipment and rooms, and the materials to be used for such cleaning and disinfecting activities;
- 7) a pest control plan together with information on measures to be applied for the control of pests.

§ 6. Decision for approval and a decision to refuse approval

- (1) Buildings shall be approved in accordance with the procedure established in subsections 7(2¹-2⁵) of the Infectious Animals Disease Control Act.
- (2) The head of the local office of the Veterinary and Food Board or a supervisory official authorised by him shall adopt the decision as regards the approval of the building within 20 working days after the application has been received. The deadline for adopting the decision may be extended to 40 working days in the case where circumstances necessary for the approval of the building need to be clarified. The supervisory official shall notify the applicant of such extension by post.
- (3) The decision for approval and the decision to refuse approval adopted pursuant to subsection 7(2⁵) of the Infectious Animal Disease Control Act shall contain:
 - 1) place and time the decision was adopted;
 - 2) name of the supervisory agency, name and official title of the head of the local office of the Veterinary and Food Board or of the supervisory official authorised by him;
 - 3) name and residence or location and address of the applicant;
 - 4) location, address and registration number of the building;
 - 5) field of operation in the building, also including the animal species;
 - 6) results from the assessment of the building and the verification of the supervisory official on the compliance of the building with the established requirements. In the case where, on the basis of the results from the assessment, the building does not comply with the established requirements, the supervisory official shall provide explanations by referring to the legislation and provisions thereof the requirements of which the building does not satisfy.
- (4) The approval number shall be provided for in the decision of approval.
- (5) The decision of approval or the decision to refuse approval shall be forwarded to the applicant by post within three working days after the decision has been adopted.
- (6) The building is considered to be registered as of three days of the date the decision of approval was adopted.
- (7) The decision of approval may be declared invalid in the cases referred to in subsection 7(2⁵) of the Infectious Animal Disease Control Act. A copy of the decision declaring the decision of approval invalid shall be sent by post to the relevant person within three working days after the decision has been adopted.

§ 7. Maintaining and preserving records

The local office of the Veterinary and Food Board shall maintain the records of the applications submitted for the approval of buildings, supplemented data and documentation and of the decisions for approval or decisions to refuse approval and shall preserve them for ten years as of the date the applications, supplemented data and documentation were received or the decisions were adopted.

Chapter 4 IMPLEMENTING PROVISIONS

§ 8. Entry into force of the Regulation

- (1) This Regulation shall enter into force on 1 January 2003.
- (2) Data referred to in subsection 3(3) regarding buildings registered before 1 January 2003 shall be forwarded for proceeding to the authorised processor by the Veterinary and Food Board not later than by 1 February 2003.

- (3) During the process of proceeding the data referred to in subsection 2, the authorised processor is entitled to clarify and supplement the data to be entered into the registry, by requesting information from the person using the registered building in accordance with the procedure established in the statutes of the Registry of Farm Animals.

¹Council Directives 88/407/EEC (OJ L 194, 22.07.1988, p.1), 89/556/EEC (OJ L 302, 19.10.1989, p.1), 90/429/EEC (OJ L 224, 18.08.1990, p.62), 90/539/EEC (OJ L 303, 31.10.1990, p.6), 91/67/EEC (OJ L 046, 19.02.1991, p.1) and 92/65/EEC (OJ L 268, 14.09.1992, p.52).

Minister Jaanus MARRANDI
Secretary General Ants NOOT

Väljaandja : Põllumajandusminister
Akti või dokumendi liik : määrus
Teksti liik : terviktekst
Redaktsiooni jõustumise kp. : 10.07.2005
Redaktsiooni kehtivuse lõpp : Hetkel kehtiv

Identifitseerimisele kuuluvate põllumajandusloomade liikide loetelu, nende identifitseerimise ning registreerimise viisid ja kord; registreerimistunnistuse väljastamise kord ja veisepassi vorm ning põllumajandusloomade arvestuse pidamise kord¹

Vastu võetud põllumajandusministri 05.08.2003. a määrusega nr 77 (RTL 2003, 93, 1390)
jõustunud 15.09.2003

Muudetud järgmiste määrustega (kuupäev, number, avaldamine Riigi Teatajas, jõustumise aeg):

09.10.2003/98 (RTL 2003, 110, 1740) 27.10.2003

23.04.2004/64 (RTL 2004, 52, 892) 01.05.2004

01.07.2004/113 (RTL 2004, 95, 1492) 18.07.2004

23.12.2004/193 (RTL 2005, 2, 4) 07.01.2005

25.01.2005/7 (RTL 2005, 18, 192) 06.02.2005

21.06.2005/75 (RTL 2005, 76, 1066) 10.07.2005

Määrus kehtestatakse «Loomatauditõrje seaduse» (RT I 1999, 57, 598; 2002, 13, 80; 61, 375; 63, 387; 96, 566) §11 lõike 2 ning Vabariigi Valitsuse 8. mai 2001. a määruse nr 161 «Volituste andmine «Loomatauditõrje seadusest» ja «Loomakaitseseadusest» tulenevate õigusaktide kehtestamiseks» (RT I 2001, 45, 251; 2002, 101, 593) punkti 2 alusel.

§1. Üldsätted

(1) Põllumajandusloomade identifitseerimiseks nad märgistatakse ning registreeritakse põllumajandusloomade registris (edaspidi *register*).

(¹) Veiste identifitseerimine ja registreerimine, veisepassi väljastamine ning veiste arvestuse pidamine toimub vastavalt Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu Nõukogu määrusele 1760/2000/EÜ, millega kehtestatakse veiste identifitseerimise ja registreerimise ning veiseliha ja veiselihatoodete märgistamise reeglid (Euroopa Ühenduse Teataja L 204, 11.08.2000, lk 1 – 10).

(²) Lamba ja kitsede üle arvestuse pidamine ning nende identifitseerimine ja registreerimine toimub vastavalt Euroopa Liidu Nõukogu määrusele 21/2004/EÜ, millega kehtestatakse lammaste ja kitsede identifitseerimise ja registreerimise süsteem ja muudetakse määrust nr 1782/2003/EÜ ja direktiive 92/102/EMÜ ning 64/432/EMÜ (Euroopa Liidu Teataja L 5, 9.01.2004, lk 8–17).

(2) Registri volitatud töötaja (edaspidi *töötaja*) on Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Amet.

[RTL 2005, 76, 1066 - jõust. 10.07.2005]

§2. Märgistamisele kuuluvate põllumajandusloomade liigid

Märgistamisele kuuluvate põllumajandusloomade liigid on:

- 1) kitsed;
- 2) lambad;
- 3) sead;
- 4) veised.

§3. Põllumajandusloomade märgistamise kord

(1) Põllumajandusloom märgistatakse kõrvamärgi, tätoveeringu või Euroopa Liidu Nõukogu määruse 21/2004/EÜ lisa A lõikes 4 nimetatud identifitseerimisvahendiga.

(2) Põllumajanduslooma märgistab loomaomanik või isik, kes tegeleb põllumajanduslooma pidamisega rendi- või muu sellelaolise suhte alusel loomaomanikuga (edaspidi *loomapidaja*).

(3) Märgistamiseks vajalikud kõrvamärgid ja aplikaatorangid väljastab Jõudluskontrolli Keskus tasu eest. Kõrvamärgid väljastatakse loomapidajale üksnes tema karja loomade märgistamiseks.

(4) Veis märgistatakse kahe identse kõrvamärgiga, millel on põllumajanduslooma kordumatu ja cluagne registreerimisnumber (edaspidi *registrinumber*). Kõrvamärk kinnitatakse veise kummassegi kõrva 20 päeva jooksul alates looma sündimise päevast.

(4¹) Lammas ja kits märgistatakse kuue kuu jooksul alates looma sündimise päevast või enne nimetatud tähtaja möödumist looma ühest karjast teise või tapamajja viimise korral.

(4²) Lammas ja kits, keda peetakse festist teise Euroopa Liidu liikmesriiki toimetamiseks, märgistatakse ka Euroopa Liidu Nõukogu 21/2004/EÜ lisa A lõikes 4 nimetatud elektroonilise transponderiga.

(5) Kõrvamärgi võib eemaldada või asendada ainult töötleja loal.

(6) Kõrvamärgi kadumise või loetamatuks muutumise korral peab loomapidaja täitma lisa 1 toodud vormi ja esitama selle töötlejale ühe päeva jooksul arvates kõrvamärgi kadumisest või loetamatuks muutumisest.

(7) Kõrvamärgi kadumise või loetamatuks muutumise korral peab loomapidaja kinnitama põllumajandusloomale uue kõrvamärgi seitsme päeva jooksul arvates selle Jõudluskontrolli Keskusest väljastamisest.

[RTL 2005, 76, 1066 - jõust. 10.07.2005]

§4. Kitse kõrvamärk

(1) Kitse kõrvamärk on plastikust ja punast värvi, millele on trükitud Eesti ISO-koodi tähis «EE» ning kümnekohaline kitse registrinumber.

(2) Kitse kõrvamärk koosneb kahest identsest poolest. Kõrvamärgi esimesel real on Jõudluskontrolli Keskuse logo ja Eesti ISO-koodi tähis «EE», teisel real on kümnekohalise registrinumbri viis esimest ning kolmandal real viis viimast numbrit.

(3) [Kehtetu - RTI. 2005, 76, 1066 - jõust. 10.07.2005]

(4) Kitse kõrvamärgi kadumise või loetamatuks muutumise korral väljastab Jõudluskontrolli Keskus 20 päeva jooksul arvates § 3 lõikes 6 nimetatud teate saamisest loomapidajale sama registrinumbriga uue kõrvamärgi.

[RTI. 2005, 76, 1066 - jõust. 10.07.2005]

§5. Lamba kõrvamärk

(1) Lamba kõrvamärk on plastikust ja kollast värvi, millele on trükitud Eesti ISO-koodi tähis «EE» ning kümnekohaline lamba registrinumber.

(2) Lamba kõrvamärk koosneb kahest identsest poolest. Kõrvamärgi esimesel real on Jõudluskontrolli Keskuse logo ja Eesti ISO-koodi tähis «EE», teisel real on kümnekohalise registrinumbri viis esimest ning kolmandal real viis viimast numbrit.

(3) [Kehtetu - RTI. 2005, 76, 1066 - jõust. 10.07.2005]

(4) Lamba kõrvamärgi kadumise või loetamatuks muutumise korral väljastab Jõudluskontrolli Keskus 20 päeva jooksul arvates § 3 lõikes 6 nimetatud teate saamisest loomapidajale sama registrinumbriga uue kõrvamärgi.

[RTI. 2005, 76, 1066 - jõust. 10.07.2005]

§6. Sea märgistus

(1) Sea liikumise korral loomakasvatushoonest või -rajatistest või loomade pidamiseks piiritletud alalt (edaspidi *ehitis*), kus siga sündis, märgistatakse ta tätoveeringuga või plastikust kõrvamärgiga, millel kajastub selle ehitise registreerimise number (karjakood), kus siga sündis.

(2) Tapamajja saadetavale seale loetakse nodelhaanriga vahetult enne veokile laadimist kintsu piirkonda selle ehitise registreerimise number, kust siga tapamajja saadetakse.

[RTI. 2005, 2, 4- jõust. 07.01.2005]

§7. Veise kõrvamärk

(1) Veise kõrvamärk on plastikust ja kollast värvi. Kõrvamärgil on märgitud Eesti ISO-koodi tähis «EE» ning trükitud kümnekohaline veise registrinumber. Kõrvamärgile on trükitud ribakood, mis sisaldab kõrvamärgile kantud teavet.

(2) Kõrvamärgi üks pool on trükitud neljas reas: esimesel real on Jõudluskontrolli Keskuse logo ja Eesti ISO-koodi tähis «EI», teisel real on kümnekohalise registrinumbri viis esimest numbrit, kolmandal real on ribakood ning neljandal real on kümnekohalise registrinumbri viis viimast numbrit.

Näide:

1. rida: logo, EI

2. rida: 00012

3. rida: ribakood

4. rida: 34567

(3) Kõrvamärgi teine pool on trükitud kolmes reas: esimesel real on Jõudluskontrolli Keskuse logo ja Eesti ISO-koodi tähis «EE», teisel real kümnekohalise registrinumbri viis esimest numbrit ja kolmandal real viis viimast numbrit.

(4) Identse registrinumbriga kõrvamärgid kinnitatakse selleks ettenähtud aplikaatorangidega veise mõlemasse kõrva.

(5) Kõrvamärgi kadumisel või loetamatuks muutumisel väljastab Jõudluskontrolli Keskus 20 päeva jooksul arvates § 3 lõikes 6 nimetatud teate saamisest loomapidajale sama registrinumbriga uue kõrvamärgi.

§8. Põllumajandusloomade registreerimise kord ja veisepass

(1) Põllumajanduslooma, välja arvatud siga, märgistamisel täidab loomapidaja lisas 3 toodud vormi ja esitab selle töötlejale seitsme päeva jooksul alates märgistamise päevast.

(¹) Veise registreerimisel saadab töötleja loomapidajale posti teel lihtkirjaga lisas 5 esitatud vormi kohase passi.

(²) Loomapidaja kannab kohe veise karja toomisel veisepassi oma nime, elu- või asukoha, aadressi ja veise karjatoomise kuupäeva ning selle chitise registreerimise numbrit, kus veist peetakse, ning kinnitab need andmed allkirjaga.

(³) Veisepassis looma liikumise või veterinaartoimingute osa kannetega täitumise korral esitab loomapidaja veisepassi lisalehe saamiseks töötlejale taotluse seitsme päeva jooksul alates passi täitumise päevast. Taotlusega koos esitatakse ka kannetega täitunud pass.

(⁴) Veisepassi kadumise, loetamatuks muutumise või passis vigade avastamise korral esitab loomapidaja uue passi saamiseks töötlejale taotluse seitsme päeva jooksul asjakohase sündmuse toimumisest arvates. Veise kadumise, veisepassi loetamatuks muutumise või passis vigade avastamise korral tagastab loomapidaja veisepassi töötlejale.

(⁵) Lõikes 1⁴ nimetatud lisalehe väljastamise korral tehakse kannetega täitunud passile märke, mille kohaselt pass kehtib koos lisalehega. Lõikes 1⁴ nimetatud uue passi väljastamise korral tehakse passile märke "duplikaat.". Töötleja saadab kannetega täitunud veisepassi koos lisalehega või uue passi loomapidajale posti teel lihtkirjaga 14 päeva jooksul arvates taotluse saamisest.

(2) Veise, lamba ja kitse kohta registrisse kantavate andmete muutumise korral täidab loomapidaja lisas 2 toodud vormi ja iga ühest karjast teise liikumise korral lisas 8 toodud vormi ning esitab selle registreerimiseks töötlejale seitsme päeva jooksul arvates asjakohase sündmuse toimumisest. Veise hukkamise, kadumise, hädatapmise, oma tarbeks kohapeal lihaks tapmise, kohapeal kontrolltapmise, kohapeal loomataudi leviku tõkestamiseks tapmise või ühendusevälisesse riiki ekspordi korral ei ole vaja töötlejale saata lisas 2 toodud vormi, vaid loomapidaja kannab andmed veisepassi ning tagastab passi töötlejale seitsme päeva jooksul asjakohase sündmuse toimumisest arvates.

- (2^b) Loomapidaja täidab sigade kohta lisas 6 toodud vormi ja esitab selle töötlejale iga aasta 15. maiks ning lammaste ja kitsede kohta lisas 7 toodud vormi ja esitab selle töötlejale iga aasta 15. jaanuariks.
- (3) Kui loomapidaja andmed ei kajastu registris ega põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registris, täidab loomapidaja ka lisas 4 toodud vormi ning esitab selle vastavalt lõigetes 1 ja 2 esitatud ajal.
- (4) Põllumajanduslooma tapamajja saatmise korral esitab tapmist korraldav isik töötlejale looma veterinaartõendi koopia, veise puhul ka veisepassi, seitsme päeva jooksul alates looma tapmise päevast.
- (5) Ilukkunud või tapetud põllumajanduslooma saatmise korral loomsete jäätmete käitlemise ettevõttesse esitab loomsete jäätmete käitlemist korraldav isik töötlejale looma veterinaartõendi koopia seitsme päeva jooksul alates looma ettevõttesse vastuvõtmise päevast.
- (6) Loomapidaja kohta registrisse kantavate andmete muutumise korral esitab loomapidaja kümne päeva jooksul arvates andmete muutumisest töötlejale kirjaliku taotluse muudatuse tegemiseks registris. Loomapidaja surma korral esitab uus loomapidaja lisaks taotlusele surmatunnistuse või onandiõiguse üleminekut tõendava dokumendi.
- [RTL 2005, 76, 1066 - jõust. 10.07.2005]

§9. Euroopa Liidu liikmesriigist Eestisse toimetatud või ühendusevälisest riigist imporditud põllumajandusloomade registreerimise kord

- (1) Euroopa Liidu liikmesriigist veise, lamba ja kitsi Eestisse toimetamise korral täidab loomapidaja lisas 3 toodud vormi ning sea puhul lisas 8 toodud vormi ja esitab selle töötlejale registreerimiseks seitsme päeva jooksul alates looma Eestisse toimetamise päevast.
- (2) Lõikes 1 nimetatud riigist Eestisse toimetatud seal, lambal ja kitsel säilitatakse päritoluriigi registrinumber.
- (3) Ühendusevälisest riigist imporditud ja profülaktilise karantiini läbinud põllumajanduslooma märgistab loomapidaja 14 päeva jooksul alates importimise päevast ning täidab veise, lamba ja kitsi puhul lisas 3 ning sea puhul lisas 8 toodud vormi, näidates ära ka looma eelmise registrinumbri, ja esitab selle töötlejale registreerimiseks seitsme päeva jooksul alates põllumajanduslooma märgistamise päevast.
- (4) Kui loomapidaja andmed ei kajastu registris ega põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registris, täidab loomapidaja ka lisas 4 toodud vormi ning esitab selle lõigetes 1 ja 3 esitatud ajal.
- (5) Lõikes 3 nimetatud põllumajanduslooma ei pea märgistama juhul, kui loom viiakse tapamajja ja tapetakse seal 20 päeva jooksul alates importimise päevast.
- (6) Euroopa Liidu liikmesriigist Eestisse toimetatud veisega on kaasasolev pass esitatakse töötlejale ka pass lõikes 1 esitatud ajal. Töötleja saadab passi tagasi päritoluriigi pädevale asutusele.
- [RTL 2005, 76, 1066 - jõust. 10.07.2005]

§10. Põllumajandusloomade registreerimistunnistuse väljastamise kord

- (1) Loomapidaja kirjaliku taotluse alusel väljastab töötleja põllumajanduslooma registrisse kandmise kohta registreerimistunnistuse.
- (2) Registreerimistunnistusele märgitakse järgmised andmed:
- 1) loomapidaja nimi, elu- või asukoht ja aadress;
 - 2) loomapidaja isiku- või registrikood;
 - 3) registrisse kantud põllumajandusloomade arv ja nende registrinumbriid ning nende ehitiste registreerimise numbrid, kus loomad asuvad.
- (3) Registreerimistunnistuse allkirjastab ja kinnitab töötleja pitseriga töötleja volitatud esindaja.
- (4) Registreerimistunnistus väljastatakse töötleja asjakohasel dokumendiplangil viie päeva jooksul alates taotluse saabumise päevast.
- [RTL 2005, 2, 4 - jõust. 07.01.2005]

§11. [Kehtetu – RTL 2004, 52, 892 - jõust. 01.05.2004]

§12. [Kehtetu - RTL, 2004, 52, 892 - jõust. 01.05.2004]

§13. Põllumajandusloomade arvestuse pidamise kord

(1) Loomapidaja peab arvestust temale kuuluvate põllumajandusloomade kohta elektrooniliselt või paber kandjal.

(2) Arvestusdokumentides peavad olema karja kuuluva veise kohta vähemalt Euroopa Liidu Komisjoni määruse 911/2004/EÜ, millega rakendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 1760/2000 kõrvarmärkide, loomapasside ja põllumajandusettevõtute registreerimise kohta (Euroopa Liidu Teataja L 163, 21.05.2004, lk 65–70), artiklis 8 toodud andmed ning lamba ja kitse kohta Euroopa Liidu Nõukogu määruse 21/2004/EÜ artiklis 5 viidatud andmed.

(3) Sigade kohta peab arvestusdokumentides olema vähemalt karja kuuluvate sigade arv ning järgmised andmed sea karja ja karjast välja liikumise kohta:

1) kuupäev;

2) sigade arv ning nende elutiste registreerimise numbrid, kus sead sündisid ja kust või kuhu sead liikusid ;

3) ostja ja müüja nimed, aadressid, isiku- või registrikoodid.

(4) Lõigetes 2 ja 3 toodud andmed kannab loomapidaja arvestusdokumentidesse kolme päeva jooksul alates looma sündimise, märgistamise, karja ja karjast välja liikumise, hukkamise, kadumise, tapmise päevast.

(5) Loomapidaja peab säilitama lõigetes 2 ja 3 nimetatud arvestusdokumente kolm aastat alates põllumajanduslooma karjast väljalikumise, hukkamise, kadumise, tapmise päevast ja esitama need järelevalveametnikule tema nõudmisel.

[RTL 2005, 76, 1066 - jõust. 10.07.2005]

§14. Rakendussätted

(1) Tunnistan kehtetuks põllumajandusministri 29. juuni 2001. a määruse nr 47 "Identifitseerimisele kuuluvate põllumajandusloomade liikide loetelu, nende identifitseerimise ning registreerimise viisid ja kord, registreerimistunnistuse väljastamise ning põllumajandusloomade arvestuse pidamise kord" (RTL 2001, 87, 1220; 2002, 119, 1726).

(2) Enne 10. juulit 2005. a sündinud lammas ja kitse ei pea uuesti märgistama ega registreerima. Enne 10. juulit 2005. a sündinud lamba või kitse kõrvarmärgi kadumise või loetamatuks muutumise korral väljastab Jõudluskontrolli Keskus 20 päeva jooksul arvates § 3 lõikes 6 nimetatud teate saamisest loomapidajale lamba või kitse kõrva kinnitatava sama registrinumbriga kõrvarmärgi, millel on Eesti ISO-koodi tähis "EE".

(3) Enne 1. oktoobrit 2000. a märgistatud veise kõrvarmärgi kadumise või loetamatuks muutumise korral väljastab Jõudluskontrolli Keskus 20 päeva jooksul arvates § 3 lõikes 6 nimetatud teate saamisest loomapidajale veise mõlemasse kõrva kinnitatavad sama registrinumbriga kõrvarmärgid, millel on Eesti ISO-koodi tähis «EE».

(4) Kehtetu- [RTL 2005, 2, 4 - jõust. 07.01.2005]

(5) Enne 1. oktoobrit 2000. a sündinud veise puhul ei ole looma sünnikuupäeva ja ema registrinumbriga kandmine veisepassi kohustuslik.

(6) Määrus jõustub 15. septembril 2003. a. Paragrahvi 3 lõige 4² jõustub 1. jaanuaril 2008. a.

[RTL 2005, 76, 1066 - jõust. 10.07.2005]

² (E Ü) 1760/2000/EM Ü (E Ü T L 204, 11.08.2000, lk 0001–0010), 92/102/EM Ü (E Ü T L 355, 05.12.1992, lk 12)

Minister of Agriculture Regulation No 48 of 14 July 2000

Amendment of Regulation No. 34 of the Minister of Agriculture of 25 November 1999 “List of infectious animal diseases subject of notification and registration”

This Regulation is established pursuant to subsection 4 of § 38 of the Infectious Animal Disease Control Act (RT I 1999, 57, 598; 97, 861).

§ 1. The following amendments shall be made to Regulation No. 34 of the Minister of Agriculture of 25 November 1999 “List of infectious animal diseases subject of notification and registration” (RTL 1999, 163, 2360):

1) subclauses 6, 10, 14 and 19 of clause 1, subclause 9 of division 1 and subclause 2 of division 5 of clause 2 of part I shall be declared null and void;

2) subclause 5¹ shall be added to division 1 of clause 2 of part I in the following wording:

“5¹) rabies;”;

3) subclause 7¹ shall be added to division 1 of clause 2 of part I in the following wording:

“7¹) anthrax;”;

4) in subclause 1 of division 2 of clause 2 of part I, the words “pasteurellosis (*Pasteurella multocida*)” shall be replaced with the words “hemorrhagic septicaemia (*Pasteurella multocida*)”;

5) subclause 1¹ shall be added to division 2 of clause 2 of part I in the following wording:

“1¹) trichomoniasis;”;

6) subclause 4¹ shall be added to division 2 of clause 2 of part I in the following wording:

“4¹) bovine spongiform encephalopathy;”;

7) in subclause 5 of division 4 of clause 2 of part I, the words “equine viral arthritis” shall be replaced with the words “equine viral arteritis”;

8) in subclause 1 of division 5 of clause 2 of part I, the words “caseous lymphadenitis” shall be replaced with the words “contagious ram epididymitis (*Brucella ovis*)”;

9) subclause 1¹ shall be added to division 5 of clause 2 of part I in the following wording:

“1¹) caseous lymphadenitis;”;

10) in subclause 4 of division 5 of clause 2 of part I, the words “sheep brucellosis (*Brucella ovis*)” shall be replaced with the words “sheep brucellosis”;

11) subclause 7¹ shall be added to division 5 of clause 2 of part I in the following wording:

“7¹) scrapie;”;

12) subclause 7¹ shall be added to clause 1 of part II in the following wording:

“7¹) goat arthritis/encephalitis;”.

§ 2. This Regulation shall enter into force together with the exclusion of the infectious animal diseases listed in subsections 2, 3, 6 and 10 of § 1 from the

Government of the Republic Regulation No. 393 of 21 December 1999 "Establishment of the list of highly dangerous infectious animal diseases" (RT I 1999, 97, 864).

Ivari Padar
Minister

Ants Noot
Secretary General

TRANSMISSIIVSETE SPONGIFORMSETE ENTSEFALOPAATIATE SITUATSIOONPLAAN.

1. Sissejuhatus

Transmissiivsed spongiformsed entsefalopaatiad (edaspidi *TSE*) on kõik loomadel esinevad infektsioosse proteiini ehk priooni tekitatud spongiformsete ajukahjustustega kulgevad ning surmaga lõppevad haigused.

Veistel esinevat TSE-d nimetatakse veiste spongiformseks entsefalopaatiaks (*bovine spongiform encephalopathy*) (edaspidi *BSE*). *BSE* esineb täiskasvanud üle 24 kuu vanustel veistel.

Lammastel ja kitsedel esinevat TSE-d nimetatakse skreipiks ning seda tuntakse TSE-dest kõige kauem. Skreipi esineb üldjuhul 2–5-aastastel loomadel.

Kliiniliselt iseloomustavad TSE-d järgmised progresseeruvast ajukahjustusest tingitud käitumismuutused ja närvinähud: kartlikkus, ülitundlikkus helisignaalide ja muude välisärritajate suhtes, liikumise koordineerimatus, lihaste tõmblused, sage komistamine ja kukkumine. TSE on progresseeruva iseloomuga haigus, mille peiteperiood võib kesta aastaid ja mis lõpeb pärast kliiniliste tunnuste ilmnemisest mõne kuu möödumist haige looma surmaga.

Veiste spongiformse entsefalopaatia (*BSE*) esinemine tehti veistel esimest korda kindlaks 1986. aastal Inglismaal. Järgnevatel aastatel tuvastati selle esinemine ka teistel loomaliikidel. 1996. aastal kirjeldati inimestel esineva närvisüsteemi häiretega kulgeva Creutzfeldt-Jacobi tõve (*CJD*) uut teisendit. Järjest rohkem leitakse tõendeid *BSE* tekitaja ja Creutzfeldt-Jacobi tõve uue teisendi sarnasuse kohta ning oletõttu peetakse ülimalt tõenäoliseks, et loomade TSE võib üle kanduda ka inimesele.

Dokument on välja töötatud kooskõlas loomatauditõrje seadusega (RT I 1999, 57, 598; 97, 861; 2000, 82, 526; 2001, 3, 4; 88, 531; 93, 566; 2002, 61, 375; 63, 387; 96, 566; 2004, 19, 135) ning sellest tulenevate määrustega, Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 22.05.2001.a. määrusega (EÜ) nr.999/2001, millega sätestatakse teatavate transmissiivsete spongiformsete entsefalopaatiate vältimise, kontrolli ja likvideerimise eeskirjad (EÜT L 147, 31.5.2001, lk.1), Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 03.10.2001.a. määrusega nr.1774/2002, milles sätestatakse muuks otstarbeks kui inimtoiduks ettenähtud loomsete kõrvalsaaduste sanitaareeskirjad (EÜT L 273, 10.10.2002, lk.1) ning nende muudatustega.

2. Ajalooline taust ja epidemioloogiline olukord Eestis.

Aastatel 1999-2000 viidi Eestis läbi *BSE* passiivset seiret, uurides vastavalt riiklikule loomatauditõrje programmile üle 3 aastaseid lõpnud või tapetud närvinähtudega veiseid *BSE* suhtes kasutades klassikalist histoloogilist meetodit.

2001 aasta algusest muutus passiivne seire aktiivseks ning riikliku loomatauditõrje programmi raames hakati uurima üle 24 kuu vanuseid surnud ja hädatapetud veiseid, närvinähtudega surnud või hädatapetud veiseid, kõiki *BSE*-riikidest imporditud ja karjast välja läinud veiseid *BSE* suhtes ning üle 12 kuu vanuseid haigeid, hädatapetud ja hukkunud lambaid ja kitsi skreipi suhtes. Alates 2004 aasta 15.märtsist uuritakse kiirtestiga *BSE* suhtes lisaks neile ka kõik üle 30 kuu vanused inimtoiduks tapetavad veised ja üle 18 kuu vanused inimtoiduks tapetavad lambad ja kitsed. Seni (mai 2004) pole Eestis diagnoositud ühtegi TSE juhtu.

Eestis oli sätestatud põllumajandusministri 24.12.1999.a. määruse nr. 44 (RTL 2000, 10, 98) "Sisseveetavate loomade ja loomsete saaduste veterinaarõuded" paragrahvide 2 kuni 4 alusel, et sisseveetavad veised peavad pärinema riigist, mis on vaba veiste spongiformsest entsefalopaatias ja skreipi haigusest viimased viis aastat ning paragrahvi 6 alusel, et sisseveetavad lambad ja kitsed pärinema riigist, mis on vaba skreipi haigusest viimased kolm aastat.

Kuna mõningastes riikides, kus Eesti veiseid importis, diagnoositi BSE juhtumeid importimise järgselt, moodustati VTA-s 2000.-ndal aastal andmebaas loomadest, kes on viimase 10 aasta jooksul sisse toodud maadest, kus on hiljem diagnoositud BSE. Kõik veel elus olevad BSE riskimaadest toodud veised on VTA peadirektori käskkirja alusel märgistatud punaste kõrvamärkidega ning kuuluvad karjast välja viimisel uurimisele BSE suhtes. Registrist on näha looma identifitseerimisandmed, millal ja kust loom on Eestisse sisse toodud; kas loom on veel karjas, kui on, siis millises talus/ettevõttes loom antud hetkel asub, kui loom on tapetud või hukkunud, siis mis põhjusel ning BSE-le uurimise tulemus.

3. Riikliku programmi eesmärk

Riikliku tauditõrje programmi üheks eesmärgiks on sõeluurimise abil avastada loomadel esinev TSE (eelkõige BSE ja skreipi) ning juhul, kui haiguse esinemine populatsioonis on tõestatud, rakendada asjakohaseid kontrolli- ja tõrjemetmeid.

4. Uuringuid teostavad laboratooriumid.

Vastavalt põllumajandusministri 18.12.2002.a. määrusele nr. 89 tehakse Eestis uuringuid Veterinaar- ja Toidulaboratooriumis või veterinaarlaboratooriumi tegevusloaga laboratooriumis, kellel on tunnustatud analüüsimeetodika TSE diagnoosimiseks.

Eestis viib TSE immunoloogilisi (kiirteste) läbi Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi Kesklaboratoorium, mis asub Tartus. Immunoloogiline diagnoosimine põhineb ebanormaalse proteaas-resistentse priooniproteiini (PrP^{Res}) tuvastamisel ajukoest ELISA-ga. Kiirtestina kasutatakse Festis denaturatsioon- ja kontsentreerimisetaapile järgnevat kaudset immunoanalüüsi PrP^{Res} määramiseks (Bio-Rad TeSeE test, endine Bio-Rad Platelia test).

Vajadusel saadetakse proovid histopatoloogilise ja histokeemilise analüüsi teostamiseks Inglismaale Weybridge referentlaboratooriumisse.

5. Farmide register, loomade register ja loomade identifitseerimine.

Loomatauditõrje seaduse paragrahvis 11 on sätestatud, et

a) põllumajandusloomade register on vastavalt andmekogude seadusele (RT I 1997, 28, 423; 1998, 36/37, 552; 1999, 10, 155; 2000, 50, 317; 57, 373; 92, 597; 2001, 7, 17; 17, 77) põllumajandusministri ettepanekul asutatud riiklik register;

b) põllumajandusloomade registri vastutavaks töötlejaks on Põllumajandusministeerium ja volitatud töötlejaks Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (*edaspidi PRIA*).

c) põllumajandusloomade registrisse kantakse loomapidaja esitatud andmed registreerimisele kuuluvate põllumajandusloomade, loomakasvatushoonete ja -rajatiste ning loomade pidamiseks piiritletud alade kohta. Registrisse kantava loomakasvatushoone, -rajatise ning loomade pidamiseks piiritletud ala geograafilise asukoha koordinaadid esitab registrile volitatud töötleja ametnik.

Loomakasvatuseettevõtte /-rajatise omanik on kohustatud registreerima loomakasvatuseettevõtte ning registreerimisandmete muutumisel teavitama vastavat

ametit sellest vastavalt põllumajandusministri 18.12.2002.a. määrusele nr. 88 "Registreerimisele ja teatud juhtudel tunnustamisele kuuluvate loomakasvatushoonete ja -rajatiste ning loomade pidamiseks piiritletud alade loetelu ning nende registreerimise ja tunnustamise kord".

Põllumajandusloomade omanik on kohustatud märgistama ja registreerima loomad põllumajandusloomade registris ning loomade karjast välja ja karja liikumisest vastavat ametit vastavalt põllumajandusministri 05.08.2003.a määrusele nr. 77 "Identifitseerimisele kuuluvate põllumajandusloomade liikide loetelu, põllumajandusloomade identifitseerimise ning registreerimise viisid ja kord; registreerimistunnistuse ja veisepassi väljastamise ning põllumajandusloomade arvestuse pidamise kord" Eelpooltoodud määrus on kehtetu 01.05.2004 seisuga, sellest alates reguleerivad valdkonda allpooltoodud õigusaktid.

Veiste identifitseerimine ja registreerimine toimub vastavalt Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu Nõukogu määrusele 1760/2000/EÜ, millega kehtestatakse veiste identifitseerimise ja registreerimise ning veiseliha ja veiselihatoodete märgistamise reeglid (E.L.T L 204, 11.08.2000, lk 1-10);

Lammaste ja kitsede identifitseerimine ja registreerimine toimub vastavalt Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu Nõukogu 17. detsember 2003 määrus (EÜ) nr. 21/2004, millega kehtestatakse lammaste ja kitsede identifitseerimise ja registreerimise süsteem ja muudetakse määrust (EÜ) nr 1782/2003 ning direktiive 92/102/EMÜ ja 64/432/EMÜ (E.L.T L 005, 09.01.2004, lk.8)

6. Loomapidaja kohustus teha koostööd taudi tõrjumisel.

Loomapidaja on TSE tõrje ja ennetamise seisukohast lähtuvalt kohustatud:

- 1) registreerima loomakasvatuseettevõtte;
 - 2) märgistama loomad;
 - 3) pidama arvestust loomakasvatuseettevõttesse sissetoodavate elusloomade ja söötade kohta, hõlmates kogu teavet nende kohtaletoimetamise, arvu või koguse, vanuse, päritolu ja tarnijate kohta;
 - 4) pidama arvestust kasvandusest väljaviidavate elusloomade kohta, hõlmates kogu teavet nende väljastamise, arvu, vanuse ja sihtkoha kohta;
 - 5) pidama arvestust täheldatud suremuse kohta;
- Nimetatud arvestusi, mis peavad olema avatud ametialase teenistuse poolseks kontrollimiseks iga kord, kui viimane seda taotleb, tuleb regulaarselt ajakohastada ja säilitada neli aastat;
- 6) teavitama kohe veterinaararsti üle 24 kuu vanuse veise ning üle 18 kuu vanuse lamba ja kitse surmast, loomade ulatuslikust haigestumisest või hukkumisest;
 - 7) võimaldama taudikahtlaste ja haigete loomade diagnostilist uurimist või ravi, vajadusel võimaldama keelata nimetatud tegevused;
 - 8) osutama kaasabi volitatud veterinaararstile vajalike kliiniliste ja patoloogiliste uurimiste läbiviimisel, samuti andmete kogumisel episotoloogilise uurimise tarbeks;
 - 9) hoidma loomakasvatuseettevõtte sissepääsud personali äraolekul lukus;
 - 10) täitma vastuvaidlematult volitatud veterinaararsti korraldusi nakkuse leviku vältimiseks vajalike ettevaatusabinõude rakendamisel.

7. Õppeprogrammid, haigusteadlikkuse tõstmine.

7.1. Õppeprogrammid.

Veterinaar- ja Toiduamet korraldab ameti järelevalveametnike, Veterinaar- ja Toidulaboratoorium laboratooriumi töötajate erialast koolitust. Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori ja Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi direktori ülesandeks on

oma alluvatele volituse andmine osavõtmiseks täiendkoolitusest ning tööalase arengu hindamine. Veterinaar- ja Toiduamet organiseerib volitatud veterinaararstide ja järelevalveametnike tauditõrjealast täiendkoolitust. Õppeprogrammid volitatud veterinaararstidele ja järelevalveametnikele hõlmavad BSE ja skreipi haiguste diagnoosimist, tegevuskava haiguskahtlases ning taudistunud punktis, epidemioloogilist uurimist, järelevalve- ja seiretoiminguid, efektiivsete otsuste tegemist, arvestusepidamist kõigil tasanditel, informatsiooni liikumist, loomataudi puhkemisest teatamise ja avalikkuse teavitamise protseduure. Samuti korraldab VTA tegevusluba omavate veterinaararstide tauditõrjealast täiendkoolitust. Koolitusest peavad eelisjärjekorras osa võtma põllumajandusloomadega tegelevad veterinaararstid, loomade tapmise ning loomsete saaduste käitlemisega tegelevate ettevõtete loomaarstid ning imporditud loomadega kokkupuutuvad loomaarstid.

7.2. Haigusteadlikkuse tõstmine.

Töö eesmärgiks on tõsta inimeste teadlikkust haiguse kliinilistest tunnustest ja olemusest ning selle vältimisest ja järelevalvest. Selleks tuleb korraldada seminare ning koolitada eelkõige järgmistesse sihtrühmadesse kuuluvaid inimesi:

tapamaja töötajad;

kontrollijad ja abipersonal jäätmekäitlusettevõttes;

loomade kokkuostjad-edasimüüjad;

söödatehase töötajad ja ka ladude töötajad, kus hoitakse söötade alkomponente;

loomakasvatajad, eriti need, kes valmistavad ise oma loomadele sööta.;

loomaarstiteaduskonna tudengid;

loomse päritoluga toorme käitlejad.

Teavitustööd viib VTA läbi koostöös Taimetoodangu Inspeksiooniga ja Veterinaar- ja toidulaboratooriumiga. Kampaaniad peavad hõlmama teadvustamist TSE ohust, taudi levikutest, kliinilistest sümptomitest, kiire teavitamise hädavajalikkusest ning taudi käigus tekkinud majandusliku kahju kompensatsioonimehhanismidest.

7. Teatamiskohustus.

Vastavalt põllumajandusministri 25.11.1999.a. määrusele nr. 34 "Teatamiskohustuslike ja registreerimiskohustuslike loomataudide loetelu kinnitamine" (RT I 1999, 163, 2360; 2000, 86, 1280; 2003, 82, 1216; 113, 1793) kuuluvad BSE ja skreipi ohtlike loomataudide hulka, mis on teatamiskohustuslikud. Samuti tuleb teatada teiste TSE-de esinemisest vastavalt loomatauditõrjeseaduse §38 lõige 3-le.

Vastavalt loomatauditõrje seaduse § 9 punktile 1 on loomapidaja kohustatud koheselt teavitama veterinaararsti üle 24 kuu vanuse veise ning üle 18 kuu vanuse lamba ja kitse surmast, loomade ulatuslikust haigestumisest või hukkumisest.

Veterinaararst on kohustatud TSE kahtlusest või diagnoosimisest teavitama koheselt järelevalveametnikku või volitatud veterinaararsti ja loomapidajat vastavalt loomatauditõrje seaduse § 39 lõikele 1.

TSE esinemise kahtlusel või diagnoosimisel peavad järelevalveametnikud, volitatud veterinaararstid ja veterinaararstid, samuti veterinaarlaboratooriumid ja teised isikud viivitamatult teavitama Veterinaar- ja Toiduameti kohalikku asutust vastavalt loomatauditõrje seaduse § 38 lõikele 1.

Laboratooriumid, mis on loetletud veterinaarkorralduse seaduse (RT I 1999, 58, 608; 97, 861; 2001, 3, 4; 93, 566; 93, 565; 2002, 18, 97; 61, 375; 63, 387; 96, 566)

§5 lõikes 5 on kohustatud viivitamatult teavitama TSE kahtlusest või diagnoosimisest Veterinaar- ja Toiduameti peadirektorit, tema äraolekul tema asetäitjat ning selle

Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhti, kelle järelevalvvalt uurimismaterjal pärines vastavalt loomatauditõrje seaduse § 41 lõikele 1.

Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht on kohustatud viivitamatult informeerima TSE kahtlusest või diagnoosimisest Veterinaar- ja Toiduameti peadirektorit, tema äraolekul tema asetäitjat ning naaberpiirkondade Veterinaar- ja Toiduameti kohalike asutuste juhte vastavalt loomatauditõrje seaduse § 40 lõikele 1. Samuti on Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht kohustatud viivitamata teavitama Tervisekaitseinspektsiooni kohalikku asutust.

Veterinaar- ja Toiduamet teatab rahvusvahelistele veterinaarorganisatsioonidele, Euroopa Komisjonile ning Euroopa Liidu liikmesriikide ja Eesti naaberriikide pädevatele asutustele rahvusvaheliselt teatamiskohustuslikeks tunnustatud loomataudide puhkemisest, loomatauditõrje alaste kitsenduste kehtestamisest ja nende lõpetamisest. Teatamine toimub Euroopa Ühenduse Nõukogu direktiivi 82/894/EMÜ loomahaiguste ühendusesisese teavitamise kohta (EÜT L 378, 31.12.1982, lk 58–62) ja selle alusel kehtestatud Euroopa Komisjoni vastavate otsuste sätete ning Rahvusvahelise Epizootiase Büroo nõuete kohaselt.

8. Haiguse ennetamine

TSE leviku ennetamine seisneb eri riskiastmega loomsete saaduste käitlemise ja söödas loomse proteiini kasutamise reguleerimises, samuti seirerkavas ettenähtud loomade regulaarses uurimises TSE haigustekitajate avastamiseks ja vajalike tõrjemeetmete rakendamiseks.

8.1. Eri riskiastmega loomsed saadused.

Eri riskiastmega loomsete saaduste käitlemise veterinaarnõuded on kehtestatud, et kaitsta inimese ja looma tervist TSE-id põhjustavate haigustekitajate leviku eest ja vältida eri riskiastmega loomsete saaduste sattumine inimese ja looma toiduahelasse. Eri riskiastmega loomseteks saadusteks loetakse järgmisi loomseid saadusi:

- 1) üle 12 kuu vanuse veise tonsillid, seljaaju ning pealuu (*Cranium*) koos alalõualuu (edaspidi kolju), aju ja silmadega;
- 2) veise soolestik kaksteistsõrmiksoolest (*duodenum*) kuni pärasooleni (*rectum*), k.a pärasool, soolte sisaldisteta ning soolte kinniti (*mesenterium*);
- 3) lamba ja kitse, kes on vanemad kui 12 kuud või kellel on jäävlõikehambad igemesse lõikunud, kolju koos aju ja silmadega, tonsillid ning seljaaju;
- 4) kitse ja lamba põrn;
- 5) üle 12 kuu vanuse veise selgroolülid (*columna vertebralis*) (edaspidi lülisammas) koos dorsaalsete närvijuure ganglionitega (*ganglion spinale*), v.a sabalülid (*vertebrae coccygeae*) ja nimmelülide ristijätked (*processus costarius vertebrae lumbalis*).

Samuti käsitatakse eri riskiastmega loomse saadusena nii tapetud kui ka veo ajal või tapamajas surnud looma, kes sisaldab eri riskiastmega loomseid saadusi.

Veise, lamba ja kitse puhul eelpooltoodud punktides 1, 3 ja 5 nimetatud loomsed saadused loetakse eri riskiastmega loomseteks saadusteks juhul, kui looma tapaeelsel kontrollil on kindlaks tehtud närvisüsteemi degeneratsioonise sümptomite esinemine või ei ole võimalik kindlaks teha looma vanust.

Eri riskiastmega loomseid saadusi ja neid sisaldavat liha on keelatud kasutada toiduks ja söödaks alates 2002 aasta algusest.

8.2. Loomsete kõrvalsaaduste käitlemine

Vastavalt Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusele (EÜ) nr 1774/2002 loetakse loomseteks kõrvalsaadusteks loomade terved kehad, nende osad või loomse päritoluga saadused, mis ei ole ette nähtud inimtoiduks. Loomsed kõrvalsaadused võivad

pärineda loomakasvatuseettevõtetest, tapamajadest, lihalõikuseettevõtetest, värskeleha müügi- ja kauplustest.

Loomsete kõrvalsaaduste transportimisel väljastatakse lähtekohas veterinaararsti poolt veterinaartõendi vorm 5 T "Loomse toidukõlbmatu toorme ja toote veterinaartõend", mis liigub koos saadetisega sihtkohta. Tõend täidetakse kolmes eksemplaris, tõendi originaal kaasneb partiiga saatmise sihtkohta. Üks koopia jääb ettevõttele, kust partii väljastatakse ja üks koopia tõendi väljastajale. Lisaks veterinaartõendi vormile 5 T väljastatakse loomsete kõrvalsaaduste partiile ka saateleht. Mistahes isik, kes lähatab, transpordib või võtab vastu loomseid kõrvalsaadusi, peab pidama partiide registrit.

Vastavalt Euroopa Komisjoni nõusolekule on Eestis lubatud loomseid kõrvalsaadusi mätta tunnustatud matmispaikadesse kuni 2004.a. 31.detsembrini. Sellest kuupäevast edasi on loomseid kõrvalsaadusi lubatud mätta vaid saartel. Alates 2005.a. 1.jaanuarist ei ole Eestis loomseid kõrvalsaadusi lubatud mätta vaid need tuleb ümber töödelda kooskõlas (EÜ) määrusega nr 1774/2002.

8.3. Loomne proteiin.

Loomne proteiin on lihakondijahu, lihajahu, kondijahu, verejahu, kuivplasma ja muud veretooted, hüdrolüüsitud proteiinid, sõrajahu, sarvejahu, kodulindude tapajäätmete jahu, sulejahu, kuivatatud kõrned, kalajahu, dikaltsiumfosfaat, želatiin ja muud sarnased tooted, samuti nende segud ning neid sisaldavad söödad.

Alates 2002 aasta juulikuust on loomade söödas keelatud kasutada eri ja kõrge riskiastmega loomseid jäätmeid ning neist valmistatud loomset proteiini. Loomset proteiini, v.a piim ja piimatooted ning munad ja munatooted, on keelatud kasutada mäletsejaliste söödas ning toidu tootmiseks peetavate või aretatavate põllumajandusloomade söödas. Toidu tootmiseks peetavatele või aretatavatele põllumajandusloomadele, v.a mäletsejalised, ettenähtud söödas on lubatud kasutada kalajahu, dikaltsiumfosfaati ja hüdrolüüsitud proteiine.

Alates 01.05.2004 on põllumajandusloomade söötmine loomse proteiiniga lubatud üksnes kooskõlas Komisjoni määrusega (EC) nr 1234/2003.

Söödas leiduva loomse proteiini järelevalve osas teevad koostööd Veterinaar- ja Toiduamet (VTA) ning Taimetoodangu Inspeksioon (TTI). VTA võtab söödaproove loomakasvatus ettevõtetest, kus järelevalve käigus tekib kahtlus, et seal söödetakse loomadele määruse (EC) nr 1234/2003 järgi keelatud koostisosadega sööta.

N: 2004.a. Riikliku Loomatauditõrje Programmi raames võtab VTA farmidest loomsele proteiinile 100 proovi ning koostöös TTI-ga sööda omatarbeks segajatelt 200 proovi. TTI teostab nii dokumentaalset, kui ka füüsilist järelevalvet loomse proteiini osas söödatehastes, hulgiladudes ning impordi transpordivahenditest N: merekonteineritest.

8.4. TSE seirekava

TSE aastase seirekava koostab ja seiret korraldab Veterinaar- ja Toiduamet.

TSE aastase seirekava raames tuleb veiseid, lambaid ja kitsi uurida vähemalt alljärgnevas tabelis toodud ulatuses ja mahtudes.

Täiemahulised uuringud algasid 15 märtsist 2004.

Uuritavad loomad	Uuringute ulatus ja maht
1. Toiduks tapetud veised	1.1. BSE suhtes tuleb uurida kõiki üle 24 kuu vanuseid hädatapetud või haigusnähtudega tapetud veiseid, välja arvatud veised, kes on tapetud loomatauditõrje programmi raames, kuid kellel ei esinenud loomataudile viitavaid kliinilisi tunnuseid. Hädatapetud veis on loom, kes on tapetud veterinaararsti otsuse alusel õnnetusjuhtumi või tõsiste füsioloogiliste ja funktsionaalsete probleemide tõttu. Haigusnähtudega tapetud veis on loom, kelle suhtes tapaeelse kontrolli käigus on tekkinud kahtlus, et ta võib olla nakatunud mõnda loomalt inimesele ülekanduvasse haigusse või kui nakatumise kahtluse alusks on looma üldine seisund, ja loom, kellel on haigustunnused või sellised kõrvalkaldded üldisest seisundist, mis tõenäoliselt muudavad looma liha toidukõlbmatuks. 1.2. BSE suhtes tuleb uurida kõiki üle 30 kuu vanuseid tervena ja loomatauditõrje programmi raames ilma kliiniliste loomataudile viitavate tunnusteta tapetud veiseid.
2. Surnud veised ja veised, keda ei tapetud toiduks	BSE suhtes tuleb uurida kõiki üle 24 kuu vanuseid surnud veiseid või veiseid, keda ei tapetud toiduks. Sellesse gruppi ei arvata ega uurita veiseid, kes tapeti mõne episootia, näiteks suu- ja sõrataudi tõrje käigus. (Eestil on EÜ Komisjoni luba matta surnud loomi kuni 31.12.2004 seoses sellega, et jäätmekäitlusettevõtte Väike-Maarjas saab valmis alles selleks ajaks. Pidev erisus on Eestis antud saartele. Nimelt saartel võib surnud loomade korjuseid matta, neid ei pea tooma jäätmekäitlusettevõttesse mandrile, seda seoses kliimaga, mis võib takistada saarte ühendust mandriga.)
3. Toiduks tapetud lambad ja kitsed	TSE suhtes uuritakse loomi, kes on üle 18 kuu vanad või kellel on lõikunud rohkem kui kaks jäävhammast. Uuritavate loomade arv peab olema vähemalt 25% aastas toiduks tapetavate uttede arvust.
4. Lambad ja kitsed, keda ei tapetud toiduks	TSE suhtes uuritavate loomade arv peab olema vähemalt 50% aastas surevate lammaste arvust. Aastaseks suremuseks loetakse 1% populatsiooni koguarvust. Sellesse gruppi ei arvata ega uurita loomi, kes tapeti mõne episootia, näiteks suu- ja sõrataudi tõrje käigus.

8.4.1 TSE seire läbiviimise korral rakendatavad abinõud ja kitsendused

TSE seire (edaspidi *seire*) läbiviimise korral tuleb rakendada järgmisi abinõusid ja kitsendusi:

1) kui toiduks tapetud looma uuritakse TSE suhtes, siis kantakse tervisemärk looma rümbale pärast kiirtesti negatiivse tulemuse saamist. Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht võib lubada kanda tervisemärgi looma rümbale ka enne kiirtesti

negatiivse tulemuse saamist juhul, kui tapamajas on süsteem, mis tagab, et uuritava tervismärki kandva looma rümpa ja ühtki muud kehaosa ei väljastata tapamajast enne kiirtesti negatiivse tulemuse saamist;

2) kõik TSE suhtes uuritavate loomade kehaosad, sealhulgas nahk ja veri, peavad jääma kuni kiirtesti negatiivse tulemuse saamiseni veterinaarjärelevalve alla, välja arvatud juhul, kui need hävitatakse «Loomatauditõrje seaduse» § 19 lõike 4 alusel kehtestatud eri riskiastmega loomsete jäätmete käitlemise nõuete kohaselt;

3) kui toiduks tapetud looma kiirtesti tulemus on positiivne, tuleb kõik looma kehaosad, sealhulgas nahk ja veri hävitada punktis 2 nimetatud korras. Nõue ei laiene parafiinblokkides proovimaterjalile, mida säilitatakse Veterinaar- ja Toidulaboratooriumis või veterinaarlaboratooriumi tegevusloaga laboratooriumis, kellel on tunnustatud analüüsimeetodika TSE diagnoosimiseks;

4) kui tapmisliiniga tapamajas toiduks tapetud veise kiirtesti tulemus on positiivne, hävitatakse selle looma rümbale lisaks üks sellele tapmisliinil vahetult eelnenud ja kaks vahetult järgnenud rümpa, lammaste ja kitsede puhul seda ei rakendata. Kui tapamajas on süsteem rümpadevahelise saastumise vältimiseks, võib Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht lubada nimetatud nõuet ka veiste puhul mitte täita.

8.4.2 Genotüübi määramine lammaste seire korral

Vastavalt andmetele, mis on saadud Inglismaa ja Prantsusmaa lammaste uurimisel, on prioonivalgu genotüübil suur mõju seoses looma celsoodumusega haigestuda skreipisse. Horisontaalsel ja vertikaalsel nakatumisel on väiksem tähtsus. Uuringute põhjal on tehtud järgmised järeldused:

VRQ alleel on kõige tihedamini seotud skreipisse haigestumise eelsoodumusega.

Loomadel, genotüübiga VRQ/VRQ, on kõige suurem risk haigestuda;

ARR ja AHQ alleelid on seotud skreipile vastupanuvõimega. Kuigi AHQ alleeli originaalkuju on seotud celsoodumusega skreipile, on risk väiksem kui alleeli VRQ puhul. Neil loomadel, kellel üks alleel on ARR või AHQ, on väiksem risk haigestuda.

Prioonivalgu genotüüp määratakse kindlaks igal lammaste positiivse TSE juhul. Resistentsetes genotüüpides (lamba genotüübid, mille mõlema alleeli 136. koodon kodeeribalaniini, mõlema alleeli 154. koodon kodeerib arginiini ja mõlema alleeli 171. koodon kodeerib arginiini) leitud TSE juhtudest teatatakse viivitamata komisjonile. Võimaluse korral esitatakse sellised juhud tüve määramiseks. Kui selliste juhtude tüve määramine ei ole võimalik, kohaldatakse päritolukarja või teiste karjade suhtes, kus loom on olnud, põhjalikku seiret, et leida tüve määramiseks teisi TSE juhte.

8.4.3 TSE seire käigus proovide võtmine ja nende laboratoorne uurimine

Seire käigus uuritavatelt loomadelt võtab proovimaterjali järelevalveametnik või järelevalveametniku abiline, kellel on vastav pädevus, või volitatud veterinaararst. Proovile märgitakse selle looma identifitseerimise tunnused, kellelt proov on võetud.

Proovide võtmise ja laboratoorse uurimise korral järgitakse lisaks õigusaktide nõuetele ka diagnoosimise käsiraamatu (Rahvusvahelise Epizootiate Büroo (*Office International des Epizooties, OIE*) poolt väljatöötatud diagnostiliste testide ja vaktsiinide standardite käsiraamat (*“Manual of standards for diagnostic tests and vaccines”*)) põhimõtteid, meetodeid, soovitusi ja juhendeid.

Proovide laboratooriumisse transportimisel võib proovivõtja (järelevalveametnik või järelevalveametniku abiline, kellel on vastav pädevus, või volitatud veterinaararst) kasutada loomapidaja, loomsete saaduste käitleja või mõne teise isiku abi, olles teda eelnevalt tutvustanud proovi käsitlemise nõuetega.

Kiirtestid tehakse Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi Kesklaboratooriumis. Vajadusel saadetakse histoloogilised ja histokeemilised analüüsid Inglismaale Weybridge laboratooriumisse.

8.4.4 Seire käigus saadud andmete säilitamine

Proovi TSE-le uurinud laboratoorium peab registreerima ja säilitama seitse aastat kõiki uurimisega seotud andmeid, sealhulgas laboratooriumi uuringuprotokolle ja proovikaaskirju, positiivse tulemuse andnud materjalist tehtud parafiinblokke ja Western blot'i fotosid.

Veterinaar- ja Toiduamet peab registreerima ja säilitama seitse aastat loomaliigiti seire raames uuritud loomade andmeid, sealhulgas nende arvu, päritolu ja identifitseerimist võimaldavaid märkeid. Võimaluse korral tuleb registreerida ka looma vanus, sugu ja anamneesi andmed.

9. Proovide võtmine, laboratooriumi saatmine ja uurimine.

9.1. Proovivõtmine

Prooviks on vaja:

Immunoloogiliseks uurimiseks – ühe analüüsi jaoks 320-390 mg ajukudet looma ajutüvest. Arvestada tuleb, et materjali võib vaja minna ka kordusuuringute jaoks, seega kokku ca 5 grammi.

Histoloogiliseks uurimiseks on vaja suurem tükk aju kude samast piirkonnast.

Kõige suurem kahjustuste esinemise tõenäosus ja ka infektsioosse elemendi kontsentratsioon on ajutüves. Prooviks võetakse terve aju (haiguskahtlusel) või kuklamulgu kaudu piklikaju (seire korras) piirkonnast, mis asub neljanda ajuvatsakese juure juures väikeaju (Cerebellum) all selle keskkohas. Seal on obcx-1 ja hallide tuumade asukoht, mille prioniproteiini kontsentratsioon on kõrgeim.

9.1.1. Proovi võtmine seire käigus.

Materjal laboratoorseks uurimiseks võetakse eraldi igalt veiselt või lambalt tapmise(hukkumise) päeval ning toimetatakse laboratooriumisse samal päeval.

Patoloogiline materjal peab olema värske, seda ei tohi töödelda keemiliste vahenditega ega külmutada.

Loom dekapiteeritakse atlase ja kuklaluu vahelt. Pea asetatakse alusele ventraalpinnaga ülespoole. Suurest kuklamulgust leitakse piklikaju (ajusilla ja seljaaju vahel). Kõvakest lõkatakse sõrme abil ajukoe küljest lahti. Proovivõtulisikas viiakse kõvakesta ja piklikaju vahele 8-10 cm sügavusele nii, et lusika kumer pind jääks vastu koljupõhimikku ning õõnes pind vastu piklikaju mediaanvagu. Lusikat pööratakse 180 kraadi ühele poole ja seejärel 180 kraadi algasendist teisele poole vabastamaks piklikaju külgväätidest ning kõvakestast. Seejärel tõmmatakse piklikaju lusika abil välja. Proov pannakse puhtasse, hermeetiliselt sulgavasse, purunemiskindlasse (plastik)topsi, millele märgitakse looma tunnused, kellelt proov on võetud (loomaa ID number, vajadusel ka sünniaeg).

Saatekirjaga varustatud proov(id) saadetakse võimalikult kiiresti Veterinaar-ja Toidulaboratooriumi Kesklaboratooriumi Tartusse (Kreutzwaldi 30, Tartu 51006, telefon 07 386 100, faks 07 386 102, valvetelefon 050 66 687).

Ajutisel säilitamisel ja transportimisel tuleb proovi hoida temperatuuril +2- +4°C, kuid mitte külmutatult.

9.1.2. Proovi võtmine haiguskahtlusel

Haiguskahtlusel saadetakse proovimaterjalina laboratooriumisse kogu aju s.h. piklikaju. Looma dekapiteerimise järgselt avatakse koljuõõs saega ja eemaldatakse aju ning asetatakse see lekkekindlasse konteinerisse. Seejärel tuleb konteinerile kleepida etikett, millel on näidatud prooviliik, võtmise kuupäev, -koht, looma

identifitseerimisandmed. Pärast pakkimist peab maakonna veterinaarkeskuse juhi volitatud järelevalveametnik või laboratooriumi spetsialist transportima proovid Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi Kesklaboratooriumi Tartusse. Laboratooriumi peab teavitama proovi(de) saatmisest ning teatama ka oodatava saabumisaaja, et oleks võimalik teha ettevalmistusi proovide vastuvõtmiseks ja uurimiseks. Proove peab transportima temperatuuril ± 2 - $+4^{\circ}\text{C}$, kuid mitte külmutatult.

Diagnoosi täpsustamiseks saadab Veterinaar- ja Toidulaboratoorium vajadusel kogutud uurimismaterjali võimalikult kiiresti rahvusvahelisele referentlaboratooriumile. TSE referentlaboratooriumiks on The Veterinary Laboratories Agency, Woodham Lane, New Haw, Addlestone, Surrey KT15 3NB United Kingdom.

Kui proovid tuleb saata rahvusvahelise referentlaboratooriumi, peab pakend vastama rahvusvahelise postikonventsiooni bioloogilise materjali protokollidele ja lennuveoliini konkreetsetele nõuetele ning olema varustatud etiketiga:

PATHOLOGICAL MATERIAL OF NO COMMERCIAL VALUE
PERISHABLE. FRAGILE. TO BE COLLECTED AT AIRPORT BY ADDRESSEE.
KEEP AT 4° CENTIGRADE

9.2. Proovide säilitamine

Immunoloogiliste testide jaoks kogutud proovide puhul, võib seda proovi säilitada sügavkülmutatult kuid, juhul kui proovi pole võimalik testida 24 tunni jooksul.

Arvesse tuleb võtta, et histoloogiliseks uurimiseks ei tohi ajuproove sügavkülmutada. Histoloogiliseks uurimiseks tuleb aga piklikaju kindlasti säilitada, et seda oleks võimalik immunoloogilise testi positiivse või kahtlase tulemuse korral uurida. Selleks tuleb ajutükid paigutada kümnekordsesse kogusesse 10% formalini.

9.3. Proovide laboratoorne uurimine.

9.3.1. Proovide uurimine seire käigus.

Proovi uurimiseks seire käigus võib kasutada järgmisi kiirteste:

a) denatseerimis- ja kontseentseerimistapile järgnev kihttehnikal põhinev immunoloogiline analüüs PrP^{Res} määramiseks (*Bio-Rad Platelia teste*, Bio-Rad TeSeE test), mis on Eestis kasutusel olev kiirtest;

b) *western blot* meetodil põhinev immunoblotanalüüs, millega määratakse PrP^{Res} proteaasresistentne fragment (*Prionics-test*);

c) kemiluminesentsil põhinev ensüümne immunosorptsioonanalüüs (*enzyme-linked immunosorbent assay*, *ELISA*) (ekstraktsioon + *ELISA*) tugevdatud kemiluminesentsreaktiivi abil (*Enfer test*);

d) mikroplaadipõhine immunoanalüüs (*ELISA*), millega määratakse monoklonaalsete antikehadega proteaasiresistentne PrP^{Res} (*Prionics-Check LIA test*);

e) automatiseeritud konformatsioonist sõltuv immunoanalüüs, millega võrreldakse detekteeriva antikeha seondumist proteaasitundlike ja proteaasiresistentsete PrP^{Sc} vormidega (mõni osa proteaasiresistentset PrP^{Sc}-st on samaväärne PrP^{Res}-iga) ja PrP^C-ga (*InPro CDI-5 test*).

Lisaks eelpool loetletutele võib alternatiivtestina kasutada direktiivi 999/2001/EMÜ artikli 8 lõikes 2 osutatud teste, mida kasutatakse alternatiivina määratletud riskiteguriga materjali kõrvaldamisele.

Kiirtesti uurimise tulemus peab olema selgunud 24 tunni jooksul.

Kui läbi viidud BSE kiirtesti tulemus on kahtlane või positiivne, uuritakse prooviks võetud kude histoloogiliselt, välja arvatud juhul, kui proovimaterjal on autolüüsunud.

Kui histoloogilise uuringu tulemus on kahtlane või negatiivne või kui materjal on autolüüsunud, uuritakse kudesid immunohistokeemiliselt või kasutades mõnda teist diagnoosimise käsiraamatus ettenähtud meetodit (immunoblotanalüüs või

iseloomulike fibrillide näitamine elektronmikroskoopia abil). Kiirteste ei saa sellel eesmärgil kasutada. Kahtlase või positiivse skreipi kiirtesti tulemuse puhul tuleb kasutada immunohistokeemilist uurimist või immunoblotanalüüsi

Seire käigus uuritud loomal loetakse TSE diagnoosituks, kui kiirtesti tulemus on positiivne või kahtlane ja kui sellele järgnenud histoloogiline või mõni muu diagnoosimise käsiraamatus lubatud diagnoosimismeetodi rakendamise tulemus on positiivne. Kui TSE on diagnoositud, tuleb diagnoosi kinnitamiseks ja lammaste puhul genotüübi määramiseks saata proov TSE uurimiseks volitatud referentlaboratooriumi.

f) sekvencerimine, millega määratakse looma PrP genotüüp.

9.3.2. Proovide uurimine BSE või skreipi kahtlusel.

TSE-kahtlase veise proovi tuleb BSE suhtes uurida histoloogiliselt, välja arvatud juhul, kui proovimaterjal on autolüüsunud. Kui proovimaterjal on autolüüsunud või kui histoloogilise uuringu tulemus on kahtlane või negatiivne, uuritakse kudesid immunohistokeemiliselt või kasutades mõnda teist diagnoosimise käsiraamatus ettenähtud meetodit. BSE loetakse diagnoosituks, kui ühe selleks ettenähtud meetodit läbiviidud uuringu tulemus on positiivne. Kiirtesti diagnoosimiseks ei kasutata.

TSE-kahtlase lamba või kitse proovi tuleb skreipi suhtes uurida histoloogiliselt, välja arvatud juhul, kui proovimaterjal on autolüüsunud. Kui materjal on autolüüsunud või kui histoloogilise uuringu tulemus on kahtlane või negatiivne, uuritakse kudesid immunohistokeemiliselt või kasutades mõnda teist diagnoosimise käsiraamatus ettenähtud meetodit. Skreipi loetakse diagnoosituks, kui ühe ettenähtud meetodil läbiviidud uuringu tulemus on positiivne. Kiirtesti diagnoosimiseks ei kasutata.

Kui TSE on diagnoositud, tuleb diagnoosi kinnitamiseks ja lammaste puhul genotüübi määramiseks saata proov TSE uurimiseks volitatud referentlaboratooriumi. Kui BSE tehakse kindlaks muude liikide kui veiste puhul, esitatakse proovid võimaluse korral tüve määramiseks.

9.3.3. Proovide uurimine muude TSE-de esinemise kindlakstegemiseks.

Teiste TSE-de kindlakstegemiseks tuleb kude uurida histoloogiliselt. Vajadusel võib Veterinaar- ja Toidumeti nõuda iseloomulike fibrillide tuvastamist elektronmikroskoopia abil ja immunohistokeemilise analüüsi, immunoblotanalüüsi või mõne muu analüüsi läbiviimist, millega on võimalik kindlaks teha prioonvalk. Kui esialgne histoloogilise uuringu tulemus on negatiivne, tehakse veel vähemalt üks eespool toodud muudest laboratoorsetest uuringutest. TSE esmakordsel diagnoosimisel Eestis tuleb looma uurida vähemalt kolmel erineval uurimismeetodil.

10. Haiguskahtlus.

TSE taudikahtlusega loom – elusad, tapetud või surnud loomad, kellel esineb või on esinenud neuroloogilisi või käitumishäireid või kui nende üldine seisund on kesknärvisüsteemi kahjustuse tõttu pidevalt halvenenud, ja kelle puhul ei ole kliinilise läbivaatuse, ravi tulemusel, tapajärgse kontrolli või tapaeelse ja tapajärgse laboratoorse analüüsi alusel võimalik panna muud diagnoosi. Veiste spongiformset entsefalopaatiat (BSE) kahtlustatakse nende veiste puhul, kelle BSE kiirtesti tulemus on positiivne.

10.1. Teavitamine

TSE-le viitavate haigustunnuste ilmnemisest loomal peab loomapidaja teavitama teda teevindavat veterinaararsti.

Veterinaararstid ja järelevalveametnikud on kohustatud TSE kahtluse tekkest viivitamata teavitama Veterinaar- ja Toidumeti kohaliku asutuse juhti, kes korraldab

diagnostiliste ja episotoloogiliste uuringute tegemist ning proovide võtmist ning kehtestab TSE kahtlusaluse talu/loomakasvatustevõtte suhtes kitsendused.

Laboratoorium on kohustatud TSE kahtlusest ja TSE laboratoorsest diagnoosimisest viivitamata teavitama asjakohast Veterinaar- ja Toiduameti kohalikku asutust.

Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht on kohustatud TSE kahtluse otsustamisest viivitamata teavitama Veterinaar- ja Toiduameti peadirektorit ning Tervisekaitseinspeksiooni kohalikku asutust. Veterinaar- ja Toiduamet teatab TSE diagnoosimisest rahvusvahelistele veterinaarorganisatsioonidele, Euroopa Liidu Komisjonile ning Euroopa Liidu liikmesriikide ja naaberriikide veterinaarteenistustele 24 tunni jooksul pärast ametlikku TSE diagnoosi panemist.

10.2. Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi tegevus TSE kahtluse korral.

Teate saamisel TSE esinemisest või esinemise kahtlusest loomakasvatushoones, talus või loomakasvatustevõttes või mistahes muus kohas, peab Veterinaar- ja Toiduameti kohalik asutus, kelle järelevalvealal kõnecalune talu või loomakasvatustevõtte asub, viivitamatult tagama ametliku uurimise alustamise, et kinnitada või ümber lükata TSE esinemine. TSE kahtlusest teate saamisel külastab Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht või tema poolt määratud volitatud veterinaararst või järelevalveametnik TSE nakkuskahtlast alu/loomakasvatustevõtet, kus:

- a) viib läbi looma(de) kliinilise ülevaatus;
- b) teeb surnud või vajadusel hädatapetud looma(de) patoloogilis-anatoomilise lahangu ning võtab materjali laboratoorseks uurimiseks;
- c) korraldab viivitamatult uurimismaterjali saatmise Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi Kesklaboratooriumi Tartus;
- d) määratleb territooriumi, millele kehtestatakse kitsendused;
- e) kehtestab nakkuskahtlusega talule/loomakasvatustevõttele kitsendused punktis 10.5. kehtestatud korras;
- f) teavitab TSE kahtlusest koheselt:
 - Veterinaar- ja Toiduameti peadirektorit;
 - Tervisekaitseinspeksiooni kohalikku asutust;
 - vajadusel kohalikku omavalitsust ja elanikkonda kohalike ajalehtede ja raadio kaudu;
- g) Veterinaar- ja Toiduameti loal määrab surnud loomade hävitamiskoha.

10.3. Kliiniline uurimine.

Enne karja kliinilist inspekteerimist peab järelevalveametnik/volitatud veterinaararst panema selga kaitserõivad. Järelevalveametnik/volitatud veterinaararst peab sooritama uuringuid läbi viies loomakasvatushoone mäletsejaliste arvestusliku kontrolli. Kõiki loomakasvatushoone TSE-le vastuvõtlikke loomi tuleb hoolikalt uurida ning koostada akt kõigi TSE-le viitavate haigustunnuste kohta. Selliste haigustunnustega loomad erimärgistatakse ja määratakse nende asukoht loomakasvatushoones.

Kuna rahustite manustamine võib pärssida TSE-le iseloomulikke kliinilist leidu, ei tohi uuritavatele loomadele manustada rahusteid ning argessiivsete loomade puhul tuleb rakendada ettevaatusabinõusid õnnetuste ära hoidmiseks.

Pika inkubatsiooniaja tõttu ilmnevad BSE- le viitavad tunnused valdavalt 2-7 aastastel veistel, nakatumine toimub tavaliselt esimesel eluaastal. Haiguse kulg on aeglane (kuud, aastaid). Haigus lõppeb alati surmaga.

BSE- le on iseloomulikud käitumishälbed, ülierutuvus, tilitundlikus välisärritustele (kuulmise, nägemise, puute) ja liikumishäired (tagajäsemete ataksia). Väimse seisundi muutumise tagajärjel muutub looma käitumine ja temperament, rahulik loom

võib muutuda agressiivseks. Esimeste tunnustena märgatakse eelkõige põhjendamatu hirmu takistuste (väravad, ukseid) ees, üle reageerimist välistele ärritustele, jõllitamist, naha väristamist (kaela- ja turjapiirkonnas), kõrgenenud valutundlikkust. Kaasneda võivad ka sage nina lakkumine, sagedased ebasümmeetrilised kõrvade liigutused, aevastamine, pea raputamine, loopimine, hammaste krigistamine.

Hilisemas staadiumis tekivad hüplev käik, sage komistamine, tagakeha nõrkus, liikumise ja tõusmisraskused. Tavaliselt kaasnevad üldine nõrkus, kõhnumine, piimatoodangu langus.

BSE kliinilise diagnoosimise käigus on soovitatav hinnata looma reageerimist järgnevatele võtetele:

- reageering heliärritusele (käte plaks, löök metallesemele)
- reageering valgusärritusele (järsk valgustamine, "välklamp")
- reageering puuteärritusele (käe või pulga libistamine mööda õlavarre piirkonda, kaela ja pead, tagajalgade distaalosa puudutamine kepiga)

Tegevust peab iga testi raames kordama 3-4 korda, juhul, kui loom korduvalt (2 ja rohkem korda) üle reageerib ärritusele, viitab see tõenäosuse suurenemisele, et BSE kahtlustamisel on alust.

Skreipile iseloomulikud tunnused ilmnevad sagedamini 2-5 aastastel lammastel ja kitsedel. Skreipi puhul on ilmikas eri kehapiirkondade sügelemine, mistõttu loomad end pidevalt hõõruvad ja närvivad, põhjustades villa väljalangemist ja nahakahjustust. Hiljem (nädalaid-4 kuud) lisanduvad koordinatsioonihäired, maneežliikumine, kõhnumine, lihaste väristamine, hammaste kiristamine, vahel pimedaksjäämine. Loomal pole haiguse lõppstaadiumis võimalised tõusma. Surmlõpe saabub ~0,5 aastase põdemise järel.

Teised loomadel esinevad TSE-d on naaritsate nakkav entsefalopaatia ja kasside nakkav entsefalopaatia. Neile on iseloomulikuks progresseeruv kõhnumine, isulangus, hirmunud olek, ülierutuvus, ataksia, keha jäikus. Haiguse kliiniline kulg kestab 1-6 nädalat ja haigus lõpeb looma surmaga.

10.4 Tapajärgne läbivaatus.

TSE puhul iseloomulikud makroskoopilised muudatused, mida tapajärgsel läbivaatusel märgata, puuduvad.

10.5. TSE kahtluse korral rakendatavad abinõud ja kitsendused (lisa 1, vajadusel muudetud või täiendatud kujul)

1) Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht kehtestab TSE-kahtlasel loomale kuni kliiniliste ja episotoloogiliste uuringute tulemuste selgumiseni liikumise piirangu. Kui Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht otsustab, et looma TSE-sse nakatumine ei ole välistatud, siis tuleb proovide võtmise eesmärgil teha loomale kontrolltapmine, pärast mida looma aju eemaldatakse ja saadetakse laboratooriumisse, kus korraldatakse diagnoosimiseks vajalikud uuringud;

2) kõik taudikahtlusega looma kehaosad, sealhulgas nahk ja veri, tuleb kuni negatiivse diagnoosi saamiseni säilitada veterinaarjärelevalve all või hävitada punktis 11.3.2 nimetatud korras;

3) BSE kahtluse korral tuleb kehtestada liikumise piirang kuni kliiniliste ja episotoloogiliste uuringute tulemuste selgumiseni kõikidele samas loomakasvatushoones või -rajatises peetavatele veistele (skreipi puhul lammastele ja kitsedele). Kui TSE kahtlus tekib tapamajas oleva looma suhtes, kehtestatakse liikumise piirang taudikahtlase looma päritolukarjale;

4) kui BSE kahtlus on tekkinud laboratoorsete uuringute tulemuste alusel, mis võimaldavad eristada TSE-sid lambal või kitsel, tuleb kehtestada liikumise piirang

kuni kliiniliste ja episotoloogiliste uuringute tulemuste selgumiseni kõikidele selles loomakasvatushoones või -rajatistes peetavatele lammastele ja kitsedele;

5) kui on tõendeid selle kohta, et loom ei nakatunud TSE-sse selles loomakasvatushoones või -rajatises, kus ta TSE kahtluse tekkimise ajal viibis, võib Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht kehtestada liikumise piirangu ainult TSE-kahtlasele loomale. Vajadusel võib Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht olemasolevate episotoloogiliste andmete alusel kehtestada liikumise piirangu lisaks sellele karjale, kus avastati TSE-kahtlane loom, ka teistele karjadele;

6) piirangute all olevates loomakasvatustetevõtetes on keelatud kohapeal tappa mäletsejalisi toiduks;

7) surnud või tapetud mäletsejaliste korjused ja rümbad tuleb hävitada punktis 11.3.2 nimetatud korras;

Lisaks käesolevas peatükis sätestatud abinõude ja kitsenduste rakendamisele võib Veterinaar- ja Toiduameti peadirektor vastavalt vajadusele anda «Loomatauditõrje seaduse» §-s 45 nimetatud korraldusi ja rakendada seal toodud meetmeid.

Järelevalvet kehtestatud meetmete täitmise üle teostab Veterinaar- ja Toiduameti kohalik asutus vastavalt loomatauditõrje seaduse § 51 lõikele 1.

Kõik uuringud arvates TSE kahtluse otsustamisest tuleb registreerida Veterinaar- ja Toiduameti, kes peab selle kohta säilitama vähemalt seitse aastat järgmisi andmeid:

- a) loomaliigiti nende loomade arv, kellele on kehtestatud liikumise piirang seoses TSE kahtlusega;
- b) TSE kahtluse tõttu teostatud kliiniliste ja episotoloogiliste uuringute arv ja tulemus;
- c) TSE kahtluse tõttu teostatud laboratoorsete uuringute arv ja tulemus;
- d) lammaste positiivsete TSE juhtude prioon proteiini genotüübid.

10.6. Episotoloogiline uurimine.

TSE kahtlusel viib VTA kohalik asutus või vajadusel VTA peadirektori poolt moodustatud ekspertgrupp läbi episotoloogilise uurimise.

Episotoloogiline uurimine hõlmab samu andmeid ja toiminguid, mis on toodud punkti 11.2.1.b) tabelis.

Kui episotoloogiline uurimine näitab teiste liikmesriikide ametiasutuste koostöö vajalikkust, peavad liikmesriikide ametiasutused võtma kõik vajalikud meetmed, et tagada vastavus direktiivi 93/53/EMÜ sätetele.

Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht või ekspertgrupp esitab episotoloogilise uurimise tulemustest aruande Veterinaar- ja Toiduameti peadirektorile 24 tunni jooksul arvates TSE kahtluse kohta teate saamisest.

11. Tegutsemisjuhised pärast ametlikku TSE diagnoosi

11.1. Haigusest teavitamine.

Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht on kohustatud TSE diagnoosi ametlikust kinnitamisest koheselt teavitama Veterinaar- ja Toiduameti peadirektorit.

Veterinaar- ja Toiduameti peadirektor teatab TSE ametlikust diagnoosimisest Eesti Rahvusvahelisele Epizootiate Büroole ja kõigi naaberriikide riiklike veterinaarteenistuse juhtidele, edastades informatsiooni rahvusvahelistes lepetes kehtestatud korra kohaselt.

Episotoloogiline teade peab sisaldama järgmisi andmeid:

- TSE kahtluse püstitamise kuupäev;
- TSE diagnoosi ametliku kinnitamise kuupäev;
- kinnitamiseks kasutatud meetodid;
- TSEsse nakatunud põllumajandustetevõtte asukoht;

- Loomade arv TSFesse nakatunud põllumajandusettevõttes tehnoloogiliste rühmade kaupa;
- nakkusallikas (kahtlustatav või kinnitust leidnud);
- võimalikud kontaktpõllumajandusettevõtted nakkusallikaga ja antud koldega.

Teavitamine peab aset leidma vähemalt 24 tunni jooksul alates TSE ametliku diagnoosimisest.

11.2. TSE diagnoosimise korral rakendatavad abinõud ja kitsendused

11.2.1. Kohe pärast ametliku diagnoosi panekut peab Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht või tema poolt volitatud järelevalveametnik rakendama järgmisi abinõusid ja kitsendusi:

a) looma, kellel diagnoositi TSE, kõik kehaosad, sealhulgas nahk ja veri, hävitatakse punktis 11.3.2 nimetatud korras. Nõue ei laiene parafiinblokkides proovimaterjalile, mida säilitatakse laboratooriumis;

b) viiakse läbi uurimine riskirühma kuuluvate loomade väljaselgitamiseks, milleks vajalike toimingute loetelu on toodud alljärgnevas tabelis:

Loomade riskirühm	Toimingud
1. Veiste riskirühma kuuluvate loomade väljaselgitamiseks tuleb kindlaks teha:	1.1. Kõik mäletsejalised, kes asusid samas loomapidamishoones või -rajatises koos loomaga, kellel haigus diagnoositi. 1.2. Kõik kuni kaks aastat enne haiguse kliinilist ilmnemist või pärast seda võetud embrüod ja munarakud ning sündinud järglased emasloomalt, kellel haigus diagnoositi. 1.3. Kõik haige looma kohorti kuuluvad loomad. Haige looma kohort on veiste rühm, kuhu kuuluvad loomad, kes on sündinud samas karjas 12 kuud enne või 12 kuud pärast nakatunud looma sündi, ning loomad, kes on esimese eluaasta jooksul koos nakatunud loomaga kasvanud ja saanud sama sööta. 1.4. Haigustekitajate võimalik päritolu ning loomakasvatushooned ja -rajatised, kus võivad asuda nakatunud loomad, embrüod või munarakud või kus loomi on söödud punktis 1.3 nimetatud söödaga või mis on võinud mingil muul võimalikul viisil TSE tekitajatega saastuda. 1.5. Muud loomad, embrüod või munarakud, mis asuvad loomakasvatushoones või -rajatises, kus haigus on diagnoositud, ja loomad, embrüod või munarakud, mis asuvad muudes loomakasvatushoonetes või -rajatistes, mis võivad olla TSE tekitajatega saastunud või mis on puutunud kokku nakkusallika või punktis 1.3 nimetatud söödaga.

	1.6. Võimaliku haigustekitajatega saastunud sööda või muu materjali liikumine või muud nakkuse levimisviisid, mis võivad arvesse tulla TSE nakkuse sissetoomisel karja, kus asus loom, kellel diagnoositi TSE, või nakkuse levimisel seal edasi.
2. Lammaste ja kitsede riskirühma kuuluvate loomade väljaselgitamiseks tuleb kindlaks teha:	2.1. Kõik mäletsejalised peale lammaste ja kitsede, kes asusid samas loomapidamishoones või -rajatises koos loomaga, kellel haigus diagnoositi. 2.2. TSE diagnoosiga looma vanemad, kõik embrüod, munarakud ja järglaskond nii kaugele, kui on võimalik välja selgitada. 2.3. Kõik TSE-sse nakatunud looma kohorti kuuluvad loomad. Lammaste või kitsede kohort määratletakse samaselt veiste kohordiga punkti 1.3 kohaselt, kui Veterinaar- ja Toiduameti peadirektor ei määra teisiti. 2.4. Punktides 2.2 ja 2.3 nimetatud lamad ja kitsed, kes asuvad samas loomapidamishoones või -rajatises, kus haigus on diagnoositud. 2.5. Haigustekitajate võimalik päritolu ning loomakasvatustehas ja -rajatised, kus võivad asuda nakatunud loomad, embrüod või munarakud, või kus loomi on söödud punktis 1.3 nimetatud söödaga või mis on võinud mingil muul võimalikul viisil saastuda haigustekitajatega. 2.6. Võimaliku haigustekitajatega saastunud sööda või muu materjali liikumine või muud nakkuse levimisviisid, mis võivad arvesse tulla TSE nakkuse sissetoomisel karja, kus asus loom, kellel diagnoositi TSE või nakkuse edasi levimisel.

c) nende riskirühma kuuluvate loomade loetelu, kes tuleb tappa ja hävitada, on toodud alljärgnevalt:

Veisel BSE ametliku diagnoosi puhul kuuluvad tapmisele ja hävitamisele järgmised loomad:

- kõik veised, kes asusid samas loomapidamishoones või -rajatises koos loomaga, kellel BSE diagnoositi. Veterinaar- ja Toiduameti peadirektoril on õigus tulenevalt episotoloogilisest olukorrast ning loomakasvatustehas või -rajatises peetavate loomade päritolu andmete jälgitavusest õigus otsustada mitte tappa kõiki veiseid;
- kui BSE esinemine on kinnitatud emasloomal, siis kõik kaks aastat enne haiguse kliinilist ilmnemist või pärast seda võetud embrüod, munarakud ja sündinud järglased;
- kõik BSE diagnoosiga veise kohorti kuuluvad loomad.

Lambal või kitsel TSE ametliku diagnoosi puhul kuuluvad tapmisele ja hävitamisele järgmised loomad:

- TSE diagnoosiga looma vanemad, kõik embrüod, munarakud ja järglaskond nii kaugele, kui on võimalik välja selgitada;

- kõik TSE diagnoosiga lamba või kitse kohorti kuuluvad loomad;
- eelnevas kahes punktis nimetatud lambad ja kitsed, kes asusid samas loomapidamishoones või -rajatises koos loomaga, kellel haigus diagnoositi;
- vastavalt Nõukogu 12.02.2003.a. määrusele (EÜ) nr. 260/2003 (EÜT L 37, 13.2.2003, lk.7) võib jätta hävitamata järgmised loomad: sugujärad genotüübiga ARR/ARR; sugutud kellel on üks alleel ARR ja teine ei ole VRQ ja lambad, kellel on kasvõi üks alleel ARR võib tappa ainult inimtoiduks.

Kui ARR alleeli sagedus karjas või ettevõttes on madal või kui edaspidi on otsustatud kasutada inbriidingut, võib VTA lubada:

loomade hävitamise edasilükkamist kuni kahe aretusaastani;

kõiki ettevõttesse sisse toodavaid lambaid on kontrollitud, et nad ei kannaks VRQ alleeli.

Lambal või kitsel BSE ametliku diagnoosi puhul kuuluvad tapmisele ja hävitamisele järgmised loomad:

- BSE diagnoosiga looma vanemad, kõik embrüod, munarakud ja järglaskond nii kaugelt, kui on võimalik välja selgitada;
- kõik BSE diagnoosiga lamba või kitse kohorti kuuluvad loomad;
- eelnevas kahes punktis nimetatud lambad ja kitsed, kes asusid samas loomapidamishoones või -rajatises koos loomaga, kellel haigus diagnoositi;

Tapetud loomad ja nendelt pärinevad loomsed saadused hävitatakse punktis 11.3.2 nimetatud korras.

11.2.2. Kuni punktis 11.2.1 toodud abinõude ja kitsenduste rakendamiseni tuleb loomakasvatustehooned või -rajatises suhtes, kus loom asus kuni tal TSE diagnoosimiseni, rakendada järgmisi abinõusid ja kehtestada kitsendusi:

- 1) loomakasvatustehooned või -rajatis peab jääma kõrgendatud veterinaarjärelevalve alla;

- 2) TSE kahtlusega loomi ja nendelt pärinevaid loomseid saadusi tohib loomakasvatustehoonest või -rajatisest välja viia ainult Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi loal. Samas tuleb tagada loomade ja loomsete saaduste liikumise jälgitavus ning vajaduse korral nende kohene tuvastamine.

Kui episitoloogilise uurimise käigus on tuvastatud, et loom tõenäoliselt nakatus teises loomakasvatustehoones või -rajatises kui selles, kus ta asus TSE diagnoosimise hetkel, võib Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht võtta kõrgendatud veterinaarjärelevalve alla kas mõlemad loomakasvatustehooned või -rajatised või ainult selle, kus loom nakatus.

Lisaks käesolevas punktis sätestatud abinõude ja kitsenduste rakendamisele võib Veterinaar- ja Toiduameti peadirektor vastavalt vajadusele anda «Loomatauditõrje seaduse» §-s 45 nimetatud korraldusi ja rakendada seal toodud meetmeid.

11.3. Loomade surmamine ja rümpade ning saastunud materjali hävitamine.

11.3.1. Loomade surmamine

Vastavalt loomakaitseseaduse (RT I 1992, 50,617) §4 lõikele 3 on loomi lubatud tauditõrje eesmärgil hukata ilma omaniku loata, lõike 2 alusel on kohustuslik valida hukkamisviis, mis põhjustab loomale võimalikult vähe kannatust.

Enne loomade hukkamist esitab Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht loomaomanikule või -pidajale kirjaliku otsuse loomade hukkamise kohta. Talu või loomakasvatustehoonete hukkamisele määratud loomad hinnatakse enne hukkamist ning see fikseeritakse kirjalikult. (lisa 5) Hindamine viiakse läbi järelevalveametniku või volitatud veterinaararsti kontrolli all.

Loomade hukkamisel TSE tõrje eesmärgil tuleb võtta arvesse loomade heaolu. Hukkamine tuleb läbi viia Veterinaar- ja Toiduameti järeelvalve all, inimlikult ning vältides TSE tekitaja mis tahes levikut.

Tuleb veenduda, et kõik loomad oleksid surnud enne matmist, põletamist või muu hävitamise meetodi kasutamist.

Hukkamismeetoditena on lubatud kasutada:

- elektrilist hukkamist
- surmamist ravimi manustamisega
- barbituraatide üleannustamise teel (kasutatakse väikemäletsejaliste puhul)
- tulistamist vaba kuuliga
- uimastamist poltpüstoliga, millele järgneb looma veretustamine

Elektriliseks hukkamiseks haaratakse tangidega looma peapiirkonda (kõrvade tagant või kõrvade eest) uimastamise eesmärgil. Seejärel haaratakse tangidega südame piirkonnast, millega peatatakse südame töö.

Loom/looma vanus	Voolupinge (V)	Voolu tugevus (A)	Peapiirkond (sek)	Südame piirkond (sek)
VEISED				
Täiskasvanud	220	1,5	10	45
Vasikad	220	1,5	10	45
LAMBAD	220	1,0	5-10	45
KITSED	220	1,0	10	45

Ravimi manustamisega hukatakse vajadusel väikemäletsejalisi, süstides suurtes doosides barbituraadi rea preparaate.

Kuuliga tulistades ei tohi tulistada peapiirkonda, kuna seda tehes ei ole loomadelt võimalik hiljem ajuproove koguda. Tulistada tuleb südamepiirkonda.

Loomad tuleks hukata võimalikult lähedal nende tavalisele pidamiskohale. Kui järgnev korjuse eemaldamine hoonetest kujutab tõenäoliselt probleemi, tuleb loomad hukata väljas, vajaduse korral selleks püstitatud ajutises taras. Kopliloomad tuleks kokku koguda, et hukata need olemasolevates karjatarades või ajutiselt püstitatud taras. Loomi tuleb hukata alal, mida on surmamisjärgselt hõlbus puhastada ja desinfitseerida.

Tõrksate, ohtlike või muul viisil raskesti käsitsetavate loomade korral tuleb enne hukkamist manustada rahustit süstimise teel või uinutuspüssi abil.

11.3.2. Rämpade ning saastunud materjalide hävitamine

Loomade korjused kuuluvad määratletud riskiteguriga materjali hulka ning tuleb tähistada värviga ja märgistada vajaduse korral kohe kõrvaldamise ajal ning hävitada täielikult:

a) põletades ilma eeltöötlemiseta või

b) pärast eeltöötlemist, tingimusel, et värv või märgistus on nähtav:

i) kooskõlas direktiivi 92/562/EMÜ lisa I-IV, VI ja VII peatükis kirjeldatud süsteemiga:

- põletades,

- koospõletades;

ii) kooskõlas vähemalt otsuse 1999/534/EÜ I lisa sätestatud standarditega, mattes need jäätmete heakskiidetud matmispaika.

Määratletud riskiteguriga materjali või tervete kehade põletamise või matmise, ilma eelneva värvimiseta või vajaduse korral ilma määratletud riskiteguriga materjali

cemaldamiseta, võib läbi viia erandina (direktiivi 90/667/EMÜ artikkel 3 lõige 2) juhul, kui:

- TSEsse nakatunud või nakkuskahtlusega loomade vedu lähimasse kõrge riskiteguriga materjali töötlemisettevõttesse on haiguse levimise ohtu tõttu keelatud,
- loomad on nakatunud TSEsse või on nakkuskahtlusega või sisaldavad jääkaineid, millest võib tuleneda risk inimeste või loomade tervisele ning mis võivad pärast ebapiisavat kuumtöötlemist säilida,
- kõnealused loomsed jäätmed on pärit raskesti ligipääsetavatest kohtadest,
- kogus ja läbitav vahemaa ei õigusta jäätmete kogumist.

Eestil on EÜ Komisjoni luba mätta surnud loomi kuni 31.12.2004 seoses sellega, et jäätmekäitlusettevõtte Väike-Maarjas saab valmis alles selleks ajaks. Pidev crisis on Eesti antud saartele, kus võib surnud loomade korjuseid mätta, neid ei pea tooma jäätmekäitlusettevõttesse mandrile, seda seoses kliimaga, mis võib takistada saarte ühendust mandriga.

Matma peab piisavalt sügavale, vältimaks korjuste või jäätmete üleskaevamist lihasööjate loomade poolt, ning nõuetekohasele maa-alale, et hoida ära põhjavee saastumist ning muud keskkonna saastamist. TSE edasikandumise oht peab olema välistatud.

Loomsete jäätmete matmispaik peab asuma vähemalt 500 meetri kaugusel hoonetest, veekogust, maatulundusmaast, puurkaevust ning üldkasutatavast teest.

Matmispaik peab asuma keskmiselt või hästi kaitstud põhjaveega alal vastavalt vabariigi Valitsuse 20.01.1998 määrusele nr. 11 (RT I 1998, 10, 118, 199, 15, 237, 70, 682).

Matmispaik peab olema ümbritsetud kraavi ja aiaga. Matmisaugu mõõdud 20 täiskasvanud veise korjuse jaoks või 60, lamba- või kitsekorjuse matmiseks koos 0,5 meetrise pinnasekattega peavad olema: pikkus 6 m; laius 3m, sügavus 2 m. Pindmine maakiht, millel asusid loomsed jäätmed, tuleb mätta koos jäätmetega. Loomsete jäätmete avapõletamiseks peab olema Veterinaar- ja Toidumeti luba ja tuleb läbi viia Päästeameti järelevalve all.

Loomsete jäätmete avapõletamise koht peab asuma 500 meetri kaugusel hoonetest. Põletamiseks võib kasutada kuiva puitu ja sültvedelikke. Loomade põletamisel tekkiv tuhk tuleb mätta loomsete jäätmete matmispaika. (lisa 7)

Asjaomastele isikutele garanteeritakse juurdepääs korjuste, loomsete saaduste ja muu saastunud materjali põletamis-, matmis- ja ümbertöötlemiskohtadele. Teistele isikutele on nendesse kohtadesse juurdepääs keelatud.

11.4. Puhastamine ja desinfitseerimine.

Puhastamist ja desinfitseerimist peab läbi viima esemete suhtes, mis võivad olla TSE tekitajaga tugevalt saastunud N: proovivõtu instrumendid v.m.s., mis võib olla närvikoega tugevalt saastunud.

Kuna standardmeetodid ja desovahendid TSE tekitajat ei kahjutusta, tuleb saastunud esemed puhastada ja keemiliselt töödelda N. 2%-lise Na hüpokloriidiga 1-12 h.

Loomakasvatuseettevõtte, kus nakatunud loom asus puhastatakse, kuid üldist desinfitseerimist vaja ette võtta ei ole.

11.5. Tingimused hoonete taasasustamisel.

Hoonete taasasustamisel veistega pole piiranguid.

Lammaste ja kitsede puhul peavad hoonete taasasustamisel olema sissetoodavad lambad - isaloomad genotüübiga ARR/ARR, emasloomadel peab üks alleel olema ARR, teine ei tohi olla VRQ. Kitsi võib sisse tuua kui ettevõttes pole teisi lambaid, kui ARR/ARR genotüübiga lambad.

Enne uute loomade sissetoomist peab olema läbi viidud põhjalik loomakasvatushoonete ning territooriumi puhastamine. Selline põllumajandusettevõtte peab jääma intensiivse järelevalve alla TSE suhtes, kaasaarvatud kõik tapetud ja ettevõttes surnud üle 18 kuu vanused kitsed.

VTA võib erandina lubada hooned taasasustada mittetiinete uttedega, kellel pole teada genotüüp sel põhjusel, et seda pole uuritud, kuni 01.01.2006.a.

Liikumispiirangud põllumajandusettevõttest välja viidavatele loomadele on järgmised:

ARR/ARR genotüübiga lammastele piiranguid pole;

ühe ARR alleeliga genotüübiga lambaid võib tappa inimtoiduks või hävitada;

teistsuguse genotüübiga lambad tuleb hävitada.

Sellised kitsendused kehtivad põllumajandusettevõttele kolm aastat alates ajast, kui:

kõik ettevõtte lambad on ARR/ARR genotüübiga;

ettevõttest viidi välja viimane lammas või kits;

alustati intensiivistatud TSE järelevalvet ettevõttes, kus peetakse kitsi ja lambaid koos.

12. Taudikahjude kompenseerimine.

TSE ennetus- ja tõrjekulude kompenseerimine toimub vastavalt Põllumajandusministri 23. novembri 2000. a määrusele nr 69 "Eriti ohtlike loomataudide nimekirja mittekuuluvate loomataudide ennetamise ja tõrje finantseerimise kord".

Riigieelarvest finantseeritakse BSE ja skreipi ennetamiseks ja tõrjeks tehtavate järgmistele toimingutele kulud:

1) loomade läbivaatus ja järelevalvetoimingud veterinaarjärelevalve ametniku või volitatud veterinaararsti poolt;

2) proovide võtmine ja transportimine või saatmine laboratooriumisse järelevalveametniku või volitatud veterinaararsti poolt;

3) diagnostiline, sealhulgas laboratoorne uurimine;

4) taudikahju hüvitamine järelevalveametniku ettekirjutuse alusel hukatud põllumajandusloomade eest;

5) järelevalveametniku või volitatud veterinaararsti ettekirjutuse alusel hukatud põllumajandusloomade korjaste utiliseerimine.

Kulud finantseeritakse selleks ettenähtud vahenditest Veterinaar- ja Toiduameti ning Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi eelarve kaudu. Punktides 1, 2, 3 (välja arvatud laboratoorne uurimine) nimetatud toimingute kulud finantseeritakse riigieelarvest Veterinaar- ja Toiduameti ülalpidamiseks ettenähtud vahenditest. Punktides 4 ja 5 nimetatud toimingute kulud finantseeritakse Veterinaar- ja Toiduametile riigi poolt ostetavateks töödeks ja teenusteks ettenähtud vahenditest. Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi poolt tehtavad laboratoorse uurimise kulud finantseeritakse riigieelarvest neile ettenähtud vahenditest.

Toimingutel kasutatavate vahendite kulud finantseeritakse Veterinaar- ja Toiduametile riigi poolt ostetavateks töödeks ja teenusteks ettenähtud vahenditest. Nimetatud kulude finantseerimisel BSE ja skreipi ennetamise ja tõrjega tegelevatele isikutele lähtub Veterinaar- ja Toiduamet kasutatud vahendite harilikust väärtusest. Volitatud veterinaararstide poolt loomataudide ennetamisel ja tõrjel osutatavate teenuste tasumisega seotud kulude finantseerimisel lähtutakse «Veterinaarkorralduse seaduse» (RT I 1999, 58, 608; 97, 861) paragrahvi 19 lõike 5 alusel kehtestatud tasu määradest.

Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi, tema asetäitja või järelevalveametniku ettekirjutusel loomatauditõrje käigus loomataudi avastamiseks ning leviku tõkestamiseks hukatud põllumajandusloomade maksumus hüvitatakse isikule tema taotluse alusel vastavalt kehtestatud arvestuslikule väärtusele. Väärtuse arvestamise aluseks on põllumajandusministri 1. märtsi 2001. a määrus nr 18 "Põllumajandusloomade väärtuse arvutamise kord ning taudikahju hüvitamise tingimused ja kord".

Muud loomataudide ennetamise ja tõrjemeetmete kulud katab loomapidaja või loomsete saaduste käitleja.

TSE SITUATSIOONPLAAN

LISAD

Lisa 1

**KITSENDUSTE KEHTESTAMISE KORRALDUS
BSE/SKREIPI KAHTLUSE KORRAL NR.**

Kitsendused kehtestab Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht.

Kellele:
Loomade/talu/loomakasvatuseettevõtte omaniku nimi

Address:
Talu/loomakasvatuseettevõtte aadress

Mina, allakirjutanud
Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse nimetus
juhataja, kehtestan kooskõlas tauditõrjelasete õigusaktidega käesolevas korralduses kirjeldatud kitsendused loomade ja loomsete saaduste suhtes nimetatud talus/loomakasvatuseettevõttes.

Kitsendused jõustuvad alates nende loomapidajale teatavaks tegemise momendist ja on jõus kuni nende tühistamiseni
juhataja kirjaliku korraldusega.
Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse nimetus

Kitsenduste kehtivuse ajal olen määranud teostama järelevalvet Teie talus/
loomapidamisettevõttes:
Volitatud veterinaararsti/veterinaarjärelevalve ametniku nimi
ametikoht
kontakandmed(aadress, telefon)

Käesoleva korralduse tegemise alus:

Kuupäev: allkiri:
Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht

KÄESOLEVA TEATISEGA KEHTESTATUD KITSENDUSED

Kahtlusaluselises farmis:

- 1) BSF/skreipi kahtlane loom tuleb hukata ning aju saata laboratoorsele uurimisele diagnoosi täpsustamiseks;
- 2) kõik taudikahtlusega looma kehaosad, sealhulgas nahk ja veri, tuleb kuni negatiivse diagnoosi saamiseni säilitada veterinaarjärelevalve all või hävitada Veterinaar- ja Toiduameti poolt ette nähtud korras;
- 3) mäletsejalisi ei ole lubatud sisse tuua ega välja viia kuni laboratoorsete uuringute tulemuste selgumiseni;
- 4) on keelatud kohapeal tappa mäletsejalisi toiduks;
- 5) surnud või tapetud mäletsejaliste korjused ja rümbad tuleb hävitada Veterinaar- ja Toiduameti poolt ette nähtud korras.

Korraldus on üle antud: kell.....
Kuupäev

Korralduse andis üle:
Ametinimetus, nimi ja allkiri

Korralduse võttis vastu:
Nimi ja allkiri

Korraldus saadetakse:

1.
2.
3.

Lisa 2

**KITSENDUSTE TÜHISTAMISE KORRALDUS
KUI BSE/SKREIPI KAHTLUS ON KÕRVALDATUD NR.**

Kitsendused tühistab Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht.

Kellele:
Loomade/talu/loomakasvatusevõtje omaniku nimi

Address:
Talu/loomakasvatusevõtje aadress

Mina, allakirjutanud
Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse nimetus
juhataja, tühistan kooskõlas tauditõrjalaste õigusaktidega oma kirjaliku korraldusega
nr. kehtestatud kitsendused loomade ja loomsete saaduste suhtes nimetatud
farmis/loomakasvatusevõttes.

Kitsendused on tühistatud alates nende loomapidajale teatavaks tegemise momendist.

Käesoleva korralduse tegemise alus:

Kuupäev: allkiri:
Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht

Korraldus on üle antud:, kell.....
Kuupäev

Korralduse andis üle:
Ametinimetus, nimi ja allkiri

Korralduse võttis vastu:
Nimi ja allkiri

Korraldus saadetakse:

1. _____
2. _____
3. _____

**KITSENDUSTE KEHTESTAMISE KORRALDUS
BSE/SKREIPI DIAGNOOSIMISE KORRAL NR.**

Kitsendused kehtestab Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht.

Kellele:
Loomade/talus/loomakasvatusevõtete omaniku nimi

Aadress:
.....
.....
Talus/loomakasvatusevõtete aadress

Mina, allakirjutanud juht,
Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse nimetus
kehtestan kooskõlas tauditõrjealaste õigusaktidega karantiini ajal kehtivad käesolevas korralduses kirjeldatud kitsendused loomade, inimeste, loomsete saaduste, materjalide ja sõidukite suhtes nimetatud talus/loomakasvatusevõttes.

Kitsendused jõustuvad alates nende loomapidajale teatavaks tegemise momendist ja on jõus kuni nende tühistamiseni
..... juhataja kirjaliku korraldusega.
Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse nimetus

Kitsenduste kehtivuse ajal olen määranud teostama järelevalvet Teie talus/
loomakasvatusevõttes:
Volitatud veterinaararsti/veterinaarjärelevalve ametniku nimi
.....
ametikoht
.....
kontaktandmed(aadress, telefon)

Käesoleva korralduse tegemise alus:
.....
.....

Kuupäev:

Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi allkiri:

KÄESOLEVA KORRALDUSEGA KEHTESTATAVAD KITSENDUSED

- 1) looma, kellel diagnoositi TSE, kõik kehaosad, sealhulgas nahk ja veri, hävitatakse;
- 2) viiakse läbi uurimine riskirühma kuuluvate loomade väljaselgitamiseks;
- 3) kuni episotoloogilise uurimise tulemuste selgumiseni jääb loomakasvatushoone kõrgendatud veterinaarjärelevalve alla;
- 4) TSE kahtlusega loomi ja nendelt pärinevaid loomseid saadusi tohib loomakasvatushoonest või -rajatisest välja viia ainult Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi loal;
- 5) tagada tulcb loomade ja loomsete saaduste liikumise jälgitavus ning vajaduse korral nende kohene tuvastamine;
- 6) episotoloogilise uurimise tulemuse kohaselt riskirühma kuuluvad mäletsejalised hukatakse Veterinaar-ja Toiduamet ettekirjutuse kohaselt;
- 7) tapetud loomad ja nendelt pärinevad loomseid saadused hävitatakse;
- 8) loomade kõrvaldamise järgselt viiakse loomakasvatustevõttes läbi puhastus;
- 9) uute väikemäletsejaliste loomakasvatustevõttesse sisse toomisel järgitakse Veterinaar-ja Toiduamet poolt esitatavaid kitsendusi.

Korraldus on üle antud:....., kell.....
Kauplev

Korralduse andis üle:
Ametinimetus, nimi ja allkiri

Korralduse võttis vastu:
Nimi ja allkiri

Korraldus saadetakse:

1.
2.
3.

Lisa 4

**KITSENDUSTE TÜHISTAMISE KORRALDUS BSE/SKREIPI KOLDE
LIKVIDEERIMISE KORRAL NR.**

Kitsendused tühistab Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht.

Kellele:
Loomade/talu/loomakasvatusevõtte omaniku nimi

Address:
Talu/loomakasvatusevõtte aadress

Mina, allakirjutanud
Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse nimetus

juhataja, tühistan kooskõlas tauditõrjealaste õigusaktidega oma kirjaliku korraldusega nr. kcheostatud kitsendused loomade, inimeste, loomsete saaduste, materjalide ja sõidukite suhtes nimetatud larnis/loomakasvatusevõttes.

Kitsendused on tühistatud alates nende loomapidajale teatavaks tegemise momendist.

Käesoleva korralduse tegemise alus:
.....
.....

Kuupäev: allkiri:
Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht

Korraldus on üle antud:, kell.....
Kuupäev

Korralduse andis üle:
Ametinimetus, nimi ja allkiri

Korralduse võttis vastu:
Nimi ja allkiri

- Korraldus saadetakse:
- 1.
 - 2.
 - 3.

Lisa 5

TAPAEELNE PÕLLUMAJANDUSLOOMADE HINDAMISE AKT

Koostatud põllumajandusloomade hindamiseks seoses kompensatsiooni maksmisega loomataudi tõrje käigus hukatud loomade eest.

Alus:.....

Talu/loomakasvatustevõtte

adress:.....

.....

Hinnati (loomade liik, arv, kaal ja maksumus):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

kogusummas (.....

Summa numbritega

summa sõnadega

.....)

Akti koostaja (amet, nimi ja allkiri)

.....

Hindamise läbiviija (d) (amet, nimi ja allkiri).....

.....

Juuresolija(d) (nimi ja allkiri)

.....

.....

Loomaomanik või tema poolt volitatud isik: (nimi ja allkiri).....

.....

Kuupäev kell.....

Akt saadetakse: 1.

2.

3.

Lisa 6

**PÕLLUMAJANDUSLOOMADE HUKKAMISE AKT LOOMATAUDI
KORRAL**

Alus:
Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse nimetus
juhi korraldus.....

Talu/loomakasvatuseettevõtte
(aadress):.....
.....

Hukati (loomade liik ja arv):.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Kokku hukati (.....) looma.
arv numbritega arv sõnadega

Akti koostaja (amet, nimi ja allkiri)

Hukkamise läbiviija (d) (amet, nimi ja allkiri).....

Juuresolija(d) (nimi ja allkiri)

Loomaomanik või tema poolt volitatud isik: (nimi ja allkiri).....

Kuupäev kell.....

- Akt saadetakse: 1.
2.
3.

Lisa 7

Põletusmaterjali hulk, mida on vaja loomakorjuste põletamiseks ja skeem põletusriida ladumiseks.

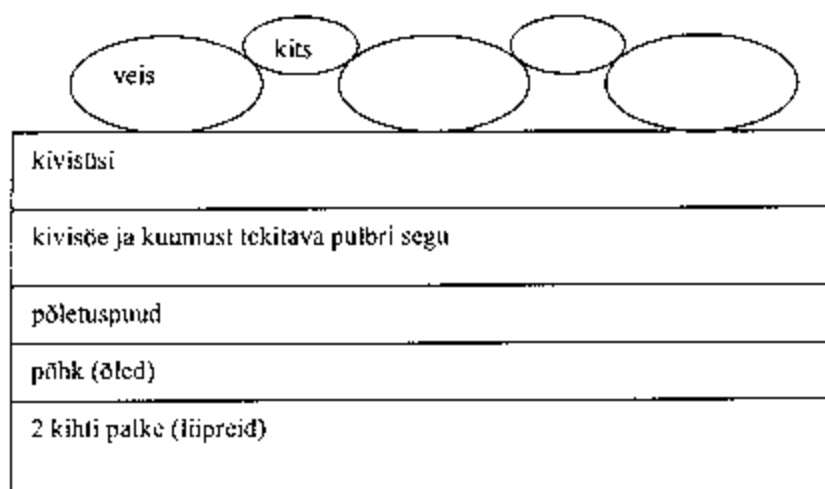
Põletusmaterjali hulk, mida on vaja loomakorjuste põletamiseks:

- 1 tugev paik (mõõdud 3 x 0,3 x 0,2 m), näiteks puust raudteeliiper, ühe täiskasvanud veise korjuse kohta;
- põletuspuud: üks tonn puid ühe tonni kivisöe kohta;
- põhk: üks pall ühe korjuse kohta;
- kivisüsi: 203 kg ühe korjuse kohta;
- kuumust tekitav eksotermiline pulber: ca 0,8 kg korjuse kohta (või 25 kg ühe tonni kivisöe kohta).

Enne tule süütamist peavad korjused olema üle valatud süütevedelikuga (diislikütus või parafiin).

1 täiskasvanud veis = 4 täiskasvanud kitse = 3 täiskasvanud lammast

Põletusriida skeem

PÕM, RTL, 28.03.2001, 39, 536

AVALDATUD :

RTL 2001, 39, 536

Põllumajandusloomade väärtuse arvutamise kord ning taudikahju hüvitamise tingimused ja kord

Põllumajandusministri 1. märtsi 2001. a määrus nr 18

Määrus kehtestatakse «Loomatauditõrje seaduse» (RI I 1999, 57, 598; 97, 861; 2000, 82, 526; 2001, 3, 4) § 57 lõike 3 alusel.

§ 1. Üldsäte

Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi, tema asetäitja või järelevalveametniku ettekirjutusel loomatauditõrje käigus loomataudi avastamiseks ning leviku tõkestamiseks hukatud põllumajandusloomade maksumus hüvitatakse isikule tema taotluse alusel vastavalt kehtestatud arvestuslikule väärtusele.

§ 2. Põllumajandusloomade väärtuse arvutamise kord

(1) Põllumajandusloomade arvestusliku väärtuse arvutamisel võetakse aluseks loomatauditõrje käigus loomataudi avastamiseks ning leviku tõkestamiseks järelevalveametniku ettekirjutuse alusel hukatud põllumajandusloomade hukkamise ajal vastava põllumajanduslooma liigi keskmine lihakaalu kokkuostuhind, mis on «Riikliku statistika seaduse» (RI I 1997, 51, 822; 2000, 47, 289) alusel Statistikaameti poolt avaldatud Loomakasvatuse kvartalibülletäänis. Kui põllumajanduslooma liigi keskmist lihakaalu kokkuostuhinda pole eraldi välja toodud, võetakse aluseks muude loomade keskmine lihakaalu kokkuostuhind. Kui põllumajandusloomade hukkamise kvartali keskmisi lihakaalu kokkuostuhindu ei ole veel avaldatud, võetakse arvutamisel aluseks eelmise kvartali keskmised lihakaalu kokkuostuhinnad.

(2) Selleks, et tagada põllumajandusloomade tegelikkusele vastava arvestusliku väärtuse arvutamine, kaalutakse või eluskaalu määramiseks vajalikul viisil mõõdetakse tapetavad loomad enne hukkamist järelevalveametniku või volitatud veterinaararsti kontrolli all. Kui kaalumise või mõõtmise ei ole võimalik, määratakse etuskaal lähtudes samaväärsete loomade kaalust. Kaalumise tulemused fikseeritakse kirjalikult iga põllumajanduslooma kohta eraldi ja järelevalveametnik või volitatud veterinaararst kinnitab need oma allkirjaga.

(3) Põllumajanduslooma lihakaalu leidmiseks korrutatakse lõike 2 alusel määratud eluskaal lisas esitatud koefitsiendiga.

(4) Põllumajanduslooma arvestusliku väärtuse arvutamiseks korrutatakse lõike 3 alusel määratud lihakaal lõikes 1 nimetatud keskmise lihakaalu kokkuostuhinnaga.

§ 3. Taudikahju hüvitamise tingimused ja kord

(1) Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi, tema asetäitja või järelevalveametniku ettekirjutusel loomatauditõrje käigus loomataudi avastamiseks ning leviku tõkestamiseks hukatud põllumajandusloomade arvestuslik väärtus loetakse isikule tekkinud taudikahjuks.

(2) Eriti ohtlike loomataudide avastamiseks ja leviku tõkestamiseks kohustuslikus korras hukatud põllumajandusloomadega seotud taudikahju hüvitatakse «Loomatauditõrje seaduse» § 56 lõike 2 alusel kehtestatud korras.

(3) Muude loomataudide osas hüvitab riik loomataudide avastamiseks ja leviku tõkestamiseks kohustuslikus korras hukatud põllumajandusloomadega seotud taudikahju «Loomatauditõrje seaduse» § 56 lõike 3 alusel kehtestatud korras loetletud loomataudide lõikes.

(4) Lõikes 3 nimetatud korras loetletud loomataudidega seotud taudikahju hüvitatakse loomapidajale Veterinaar- ja Toiduameti eelarve kaudu.

(5) Loomapidaja esitab lõikes 3 nimetatud korras loetletud loomataudidega seotud taudikahjude hüvitamiseks taotluse ja kulude üksikasjaliku arvestuse 14 päeva jooksul arvates järelevalveametnikult ettekirjutuse saamise päevast või päevast, millal isik sai teada või oteks pidanud teada saada kahju tekkimisest. Taotlus ja kulude arvestus esitatakse Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhile, kelle piirkonda hüvitatav põllumajandusloom kuulus.

(6) Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht kontrollib lõike 5 kohaselt esitatud taudikahju kulude üksikasjaliku arvestuse vastavust tegelikkusele ning koostab kirjaliku arvamuse taudikahju kulude arvestuse vastavuse või mittevastavuse kohta. Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht esitab nimetatud arvamuse koos kõigi asjassepuutuvate dokumentide ja materjalidega Veterinaar- ja Toiduameti peadirektorile 10 tööpäeva jooksul arvates loomapidajalt taudikahju hüvitamise taotluse ja taudikahju üksikasjaliku arvestuse saamise päevast.

(7) Veterinaar- ja Toiduameti peadirektor vaatab lõike 6 kohaselt edastatud dokumendid ja materjalid läbi, kontrollib taotluse põhjendatust ja otsustab taudikahjude hüvitise väljamaksmiseks summade eraldamise või sellest keeldumise ühe kuu jooksul arvates Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhilt dokumentide saabumise päevast.

(8) Veterinaar- ja Toiduamet kannab eraldatud summad üle hüvitist saama õigustatud loomapidaja arveldusarvele.

(9) Tegelikkuusele mittevastava arvestuse esitamise korral taudikahju ei hüvitata. Tegelikkuusele mittevastava arvestuse alusel väljamakstud taudikahju hüvitist tuleb tagastada riigieelarve tuludesse.

Minister Ivari PADAR

Kantsler Ants NOOT

Lisa
Kinnitatud
põllumajandusministri
1. märtsi 2001. a
määrusega nr 18

LIHA ÜMBERARVESTUSE KOEFITSIENT ELUSKAALUST

Loomaliik	Liha ümberarvestuse koefitsient eluskaalust
veis	0,47
sig	0,68

lind	0,67
lammas	0,47

Kantsler Ants NOOT

AVALDATUD:

RTL 2001, 39, 536

Põllumajandusloomade väärtuse arvutamise kord ning taudikahju hüvitamise tingimused ja kord

Põllumajandusministri 1. märtsi 2001. a määrus nr 18

Määrus kehtestatakse «Loomatauditõrje seaduse» (RT I 1999, 57, 598; 97, 861; 2000, 82, 526; 2001, 3, 4) § 57 lõike 3 alusel.

§ 1. Üldsäte

Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi, tema asetäitja või järelevalveametniku ettekirjutusel loomatauditõrje käigus loomataudi avastamiseks ning leviku tõkestamiseks hukatud põllumajandusloomade maksumus hüvitatakse isikule tema raotluse alusel vastavalt kehtestatud arvestuslikule väärtusele.

§ 2. Põllumajandusloomade väärtuse arvutamise kord

(1) Põllumajandusloomade arvestusliku väärtuse arvutamisel võetakse aluseks loomatauditõrje käigus loomataudi avastamiseks ning leviku tõkestamiseks järelevalveametniku ettekirjutuse alusel hukatud põllumajandusloomade hukkamise ajal vastava põllumajanduslooma liigi keskmine lihakaalu kokkuostuhind, mis on «Riikliku statistika seaduse» (RT I 1997, 51, 822; 2000, 47, 289) alusel Statistikaameti poolt avaldatud Loomakasvatuse kvartalibületäänis. Kui põllumajanduslooma liigi keskmist lihakaalu kokkuostuhinda pole eraldi välja toodud, võetakse aluseks muude loomade keskmine lihakaalu kokkuostuhind. Kui põllumajandusloomade hukkamise kvartali keskmisi lihakaalu kokkuostuhindu ei ole veel avaldatud, võetakse arvutamisel aluseks eelmise kvartali keskmised lihakaalu kokkuostuhinnad.

(2) Selleks, et tagada põllumajandusloomade tegelikkusele vastava arvestusliku väärtuse arvutamine, kaalutakse või eluskaalu määramiseks vajalikul viisil mõõdetakse tapetavad loomad enne hukkamist järelevalveametniku või volitatud veterinaararsti kontrolli all. Kui kaalumise või mõõtmise ei ole võimalik, määratakse eluskaal lähtudes samaväärsete loomade kaalust. Kaalumise tulemused fikseeritakse kirjalikult iga põllumajanduslooma kohta eraldi ja järelevalveametnik või volitatud veterinaararst kinnitab need oma allkirjaga.

(3) Põllumajanduslooma lihakaalu leidmiseks korrutatakse lõike 2 alusel määratud eluskaal lisas esitatud koeffitsiendiga.

(4) Põllumajanduslooma arvestusliku väärtuse arvutamiseks korrutatakse lõike 3 alusel määratud lihakaal lõikes 1 nimetatud keskmise lihakaalu kokkuostuhinnaga.

§ 3. Taudikahju hüvitamise tingimused ja kord

(1) Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi, tema asetäitja või järelevalveametniku ettekirjutusel loomatauditõrje käigus loomataudi avastamiseks ning leviku tõkestamiseks hukatud põllumajandusloomade arvestuslik väärtus loetakse isikule tekkinud taudikahjuks.

(2) Eriti ohtlike loomataudide avastamiseks ja leviku tõkestamiseks kohustuslikus korras hukatud põllumajandusloomadega seotud taudikahju hüvitatakse «Loomatauditõrje seaduse» § 56 lõike 2 alusel kehtestatud korras.

(3) Muude loomataudide osas hüvitab riik loomataudide avastamiseks ja leviku tõkestamiseks kohustuslikus korras hukatud põllumajandusloomadega seotud taudikahju «Loomatauditõrje seaduse» § 56 lõike 3 alusel kehtestatud korras loetletud loomataudide lõikes.

(4) Lõikes 3 nimetatud korras loetletud loomataudidega seotud taudikahju hüvitatakse loomapidajale Veterinaar- ja Toiduameti eelarve kaudu.

(5) Loomapidaja esitab lõikes 3 nimetatud korras loetletud loomataudidega seotud taudikahjude hüvitamiseks taotluse ja kulude üksikasjaliku arvestuse 14 päeva jooksul arvates järelevalvemetnikult ettekirjutuse saamise päevast või päevast, milal isik sai teada või oleks pidanud teada saada kahju tekkimisest. Taotlus ja kulude arvestus esitatakse Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhile, kelle piirkonda hüvitatav põllumajandusloom kuulus.

(6) Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht kontrollib lõike 5 kohaselt esitatud taudikahju kulude üksikasjaliku arvestuse vastavust tegelikkusele ning koostab kirjaliku arvamuse taudikahju kulude arvestuse vastavuse või mittevastavuse kohta. Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht esitab nimetatud arvamuse koos kõigi asjassepuutuvate dokumentide ja materjalidega Veterinaar- ja Toiduameti peadirektorile 10 tööpäeva jooksul arvates loomapidajalt taudikahju hüvitamise taotluse ja taudikahju üksikasjaliku arvestuse saamise päevast.

(7) Veterinaar- ja Toiduameti peadirektor vaatab lõike 6 kohaselt edastatud dokumendid ja materjalid läbi, kontrollib taotluse põhjendatust ja otsustab taudikahjude hüvitise väljamaksmiseks summade eraldamise või sellest keeldumise ühe kuu jooksul arvates Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhilt dokumentide saabumise päevast.

(8) Veterinaar- ja Toiduamet kannab eraldatud summad üle hüvitist saama õigustatud loomapidaja arveldusarvele.

(9) Tegelikkuusele mittevastava arvestuse esitamise korral taudikahju ei hüvitata. Tegelikkuusele mittevastava arvestuse alusel väljamakstud taudikahju hüvitis tuleb tagastada riigieelarve tuludesse.

Minister Ivari PADAR

Kantsler Ants NOOT

Lisa
Kinnitatud
põllumajandusministri
1. märtsi 2001. a
määrusega nr 18

LIHA ÜMBERARVESTUSE KOEFITSIENT ELUSKAALUST

Loomaliik	Liha ümberarvestuse koefitsient eluskaalust
veis	0,47
siiga	0,68

Ind	0,67
Jammas	0,47

Kantsler Ants NOOT